

Sociologie

Mgr. Jakub Popelka, Ph.D.

j.popelka@lokalsport.cz

www.lokalsport.cz

Forma hodnocení:

Z/KZ

Požadavky:

zimní semestr:

test

letní semestr:

test/seminární práce

Studijní literatura:

ZS	Keller, Jan.	Úvod do sociologie.	Praha: Sociologické nakladatelství. 2008
	Urban, Lukáš.	Sociologie: Klíčová témata a pojmy.	Praha: Grada. 2017
	Giddens, Anthony.	Sociologie.	Praha: Argo. 2013
LS	Sekot, Aleš.	Sociologické problémy sportu.	Praha: Grada. 2008
	Disman, Miroslav.	Jak se vyrábí sociologická znalost.	Praha: Karolinum. 2002
	Jeřábek, Hynek.	Úvod do sociologického výzkumu.	Praha: Karolinum. 1993
	Punch, Keith.	Úspěšný návrh výzkumu.	Praha: Portál. 2015

Struktura předmětu 1/2:

ZS

Vymezení sociologie, sociologie jako věda, vznik a počátky sociologie, základní sociologické pojmy

Dějiny sociologie, období velkých teorií, základní myšlenkové směry

Kultura, hodnoty a postoje, funkce kultury, masová kultura, předsudky a stereotypy, otevřená a uzavřená společnost

Člověk a socializace

Sociální skupiny

Instituce a organizace, byrokracie, Mcdonaldizace společnosti

Davy a davové chování

Společenský řád, normy, normalita, konformita, deviace

Paradigmata, sociologické teorie

Struktura předmětu 2/2:

- LS Sociologie sportu jako vědní obor
- Sport a socializace, vrcholový x výkonnostní x rekreační sport
- Sport jako součást životního stylu
- Sport a globalizace
- Sport a gender, Sport a média
- Sociální nerovnosti a sport
- Sociologický výzkum, přístupy k výzkumu
- Výzkumné metody a techniky

Cíl předmětu:

Seznámení se základními sociologickými pojmy, společenskými tématy, pochopení tendencí a dění ve společnosti, v různých společenských skupinách a mezi nimi.

Pochopení významu a společenské role sportu, znalost problémů sportovního prostředí, širší pochopení role sportu pro práci v komerčním sektoru.

Ovládání různých přístupů, metod a technik sociologického výzkumu, práce s daty.

Co je vlastně „sociologie“?

- teoreticko-empirická sociální věda
- systematicky studuje společnost
- sociologie formuluje problémy
- sociologie zkoumá společnost (společenské problémy)
- sociologie interpretuje
- problematika pojmu „společnost“

Proč sociologie vznikla?

- snaha člověka vysvětlovat dění kolem sebe
- zhroucení mechanismů po nástupu průmyslové revoluce
- zhroucení mocenské legitimacy
- vznik moderní společnosti
- zakládání národních států
- snaha definovat kontrolní mechanismy nové společnosti

Pojem a předmět sociologie

- z lat. *societas* = společnost, pospolitost
- z řec. *logos* = slovo, pojem, myšlenka, učení, řád
- předmět sociologie je otevřený, odpovídající aktuálnímu stavu společnosti
- neexistuje shoda mezi různými sociologickými školami shoda
- sociologie reaguje na společenské problémy, změny či trendy

Funkce sociologie

1. Popisná funkce
2. Vysvětlovací funkce
3. Funkce intervenční
4. Sebepoznání
5. Funkce hodnotící a kritická
6. Funkce ideologická

Struktura sociologie (1/2)

- Vertikální členění:

1. systematická sociologie
2. aplikovaná sociologie - aplikované disciplíny
3. sociologický výzkum

Struktura sociologie (2/2)

- Horizontální členění (aplikované sociologické disciplíny):

1. Zkoumání sociálních forem životního prostředí (sociologie města, venkova,..)
2. Zkoumání sociálně-ekonomické struktury obyvatelstva (sociologie spol. tříd, vrstev)
3. Zkoumání společenských, prac. a technických podmínek (s. průmyslu, zeměd., reklamy)
4. Zkoumání společenského života (s. sportu, umění, jazyka)
5. Zkoumání sociálních skupin (s. pohlaví, rodiny, mládeže)
6. Zkoumání sociálních institucí (s. státu, kultury, náboženství)

Počátky sociologie

Tradiční vs. Moderní společnost

radikální proměna charakteru společnosti

zánik tradičních struktur, vznik nových

tradiční společnost - založena na teologických vírách a metafyzice

hledání nové „orientační a stabilizační funkce“

„systém vědění“

nutnost „evidentnosti“ přírodních věd

sociologie by měla plnit právě tuto funkci

Tradiční vs. Moderní společnost

nutnost pečlivého studia sociálních skutečností

krize vyplývaly právě z absence vědeckého přístupu

je třeba vyvinout „pozitivní systém vědění“

sociologové „odborníci na organizování společenských vztahů“

Radikální proměna společnosti

přeměna instituce trhu

jiná role trhu v tradiční a moderní společnosti

hlavní přeměna mezi roky 1815 – 1845

vznik komplexního, seberegulujícího se tržního systému

„tržní společnost“

přeměna práce a půdy ve zboží/produkty

Radikální proměna společnosti

vznik nabídky a poptávky po půdě či práci

cena za práci – mzda, cena za půdu – renta

člověk = práce, půda = příroda

trh „organizuje“ člověka i přírodu

dva lidské motivy – strach z hladu a hrabivost

garance pokroku

Sociologická paradigmata

paradigma = z řec. *paradeigma*, česky *vzor*

způsob nahlížení a interpretace reality v jistém čase

„optika“

„platforma“

Paradigma určuje,	co si zasluhuje pozornost	=	předmět
	jak to bude analyzováno	=	metodologie
	z čeho budeme vycházet	=	teorie
	jakým jazykem bude vysvětleno	=	terminologie

Členění paradigmat

Objektivistické paradigma

považuje sociální realitu za objektivní

zkoumá sociální fakta a relativně stabilní sociální struktury

společnost determinuje a utváří jedince

směry: pozitivismus, sociologismus, strukturální funkcionalismus

Interpretativní paradigma

sociální realita je individuální, je to konstrukt v mysli jedince

zkoumá, jak se tato představa vytváří, jak ji lidé interpretují a definují

soustředí se na individuálně specifická vysvětlení společnosti

směry: fenomenologie, etnometodologie

Období velkých teorií

Auguste Comte (1798-1857)

zakladatel sociologie, francouzský pozitivistický filosof

Kurz pozitivní filosofie

Herbert Spencer (1820-1895)

Karel Marx (1818-1883)

Bedřich Engels (1820-1895)

Émile Durkheim (1858-1917)

Max Weber (1864-1920)

Georg Simmel (1858-1918)

Vilfredo Pareto (1848-1923)

Auguste Comte

požadavek na vyčlenění sociologie ze sociální filosofie

sociologie chápána jako vědecký nástroj praktických změn ve společnosti

hierarchie pozitivních věd

inspirace v objektivitě přírodních věd

3 metody: pozorování, experiment a srovnávací historická analýza

cílem soc. bádání je objevení obecných zákonitostí a formulace teorií

zákon tří stadií: teologické, metafyzické, pozitivní stadium

Herbert Spencer

navazuje na Comtea

zájem o sociální statiku a dynamiku, inklinuje k pozitivismu

přirovnává společnost k biologickému organismu

autorem Evoluční teorie společnosti

vyznavač liberálního přístupu ke společnosti

dichotomická koncepce vývoje společnosti: vojenské společnosti x průmyslové společnosti

Karel Marx

chápe vědu také jako nástroj společenské transformace

analýza a kritika kapitalistického výrobního způsobu

zajímá se o mocenské rozpory

kapitalismus odděluje člověka od produktů práce

odcizuje člověka, produkt i práci

práce je pak pouhým prostředkem k přežití

odcizená práce není vnitřní potřebou člověka

materialistické pojetí dějin

Émile Durkheim

snaha o přiblížení k přírodním vědám

chápe sociologii jako vědu o sociálních faktech

zaměřuje se především na následující témata:

a) dělba práce

b) náboženství

c) sebevražednost

d) společenský řád

Vilfredo Pareto

ekonom

zakladatel *teorie koloběhu elit*

masy jsou protipólem elit (velké skupiny ovládaných)

teorie sociálního jednání

Paretův princip

Základní sociologické pojmy 1/2

ANOMIE

AUTORITA

BYROKRACIE

FORMÁLNÍ ORGANIZACE

IDEOLOGIE

INSTITUCE

KLIENTELISMUS

KONFLIKT

KONSENSUS

Základní sociologické pojmy 2/2

MASOVÁ KULTURA

MOBILITA

MOC

ORGANIZACE

PANSTVÍ

RITUÁLY

STATUS

STRATIFIKACE

Kultura

každý kulturní systém tvoří soubor strukturálních a funkčních jednotek – kulturních prvků

materiální statky, vědění a znalosti, jazyk, hodnoty, normy nebo potřeby

potřeby – hodnoty – normy

Hodnoty a postoje

hodnoty – jsou to objekty, vůči nim zaujímáme určitý postoj v kontextu účasti ve skupinách

mají materiální i nemateriální povahu

jedinci k nim prostřednictvím účasti ve skupinách zaujímají hodnotící postoj

jsou to reflexe představ, co je v dané kultuře a čase ideální

hodnoty vyjadřují tři druhy skutečností: žádoucí, nežádoucí, chtěné

sociální hodnoty – když jsou hodnoty sdíleny jako sociokulturní prvek systému

společnost má jakousi strukturu hodnot/hodnotovou strukturu

hodnotová orientace – zacílení hodnot

Hodnoty a postoje

postoje – chování vyjadřující určitou stabilitu

tendence odpovídat kladně nebo záporně na určité osoby, předměty či situace

Likertova škála měření postojů

emotivní složka

konitivní složka

konativní složka

Masová kultura

Souhrn informací, hodnot a artefaktů

zprostředkovávaná masovými médii

předpoklady formování a rozvoje masové společnosti

- technický a technologický pokrok

- demokratizace

- vzdělanost

- disponibilní volný čas

- urbanizace

Předsudky a stereotypy

Předsudky – kategorická, emocionálně nabitá a paušální hodnocení lidí, jejich chování nebo jevů

Z nich vyplývají postoje

Pozitivní předsudky x negativní předsudky

Předsudky jsou příkladem percepční chyby

Přeceňování/podceňování ctností

Produktem absence poznání a nedostatku informací

Daří se v prostředí s ekonomickou frustrací, sociálním napětím

Předsudky a stereotypy

Stereotypy – komplex představ, které mají příslušníci společenských skupin o sobě

„Co Čech, to muzikant“ „Co muslim, to terorista“

Autostereotyp x heterostereotyp

Vyznačují se paušálními, iracionálními předsudky

Charakteristickým rysem je automatismus

Stávají se zdrojem životních jistot, ale také rigidity

Prostředkem předsudků a stereotypů jsou média – mediální kliše

Posilovány veřejným míněním a rodinným prostředím

Otevřená vs. uzavřená společnost

souvisí s životním stylem

způsob, jakým lidé žijí

system důležitých činností a vztahů

a provázaných praktik

podle míry otevřenost a tolerance rozlišujeme:

život jako dialog

naslouchání, tázání, zvědavost a respekt

uvažování o různých argumentech

kritické vztahování k sobě samému i k okolí

svoboda od strachu z neznámého

Otevřená vs. uzavřená společnost

život jako monolog

tendence k manipulaci k obrazu svému

nekompromisní srovnávání a hodnocení z vlastní perspektivy

prioritou je realizace vlastních cílů

zvýšená míra agresivity a intolerance

ale také rezignace a pasivita

dvě potřeby: být viděn a být silnějším

Člověk a socializace

zabývá se také sociální psychologie, sociální pedagogika

sociologie se zaměřuje na

skupinový rozměr procesu socializace a jeho sociokulturní podmíněnost

význam socializace pro reprodukci společnosti

„proces zespolečňování člověka“ nebo „vyladování“ jedince na požadavky společnosti

proces začleňování člověka do společenských struktur

stáváme se „lidskými“ a duševně dospělými

jedinec si osvojuje společenské zvyky, chování a normy

Člověk a socializace

osvojujeme si to, co daná společnost považuje za správné, normální nebo běžné

socializace probíhá celoživotně

nejintenzivnější v dětství a dospívání

zároveň modifikujeme okolí k obrazu svému

nesehráváme tak jen pasivní roli

oboustranným procesem

Subjekty socializace/socializační činitelé

nejvyšší rodina

příbuzní

vrstevníci, party

kamarádi, přátelé

učitelé

životní partneři

pracovní organizace

orgány státní správy

spolky, volnočasová sdružení

Subjekty socializace/socializační činitelé

politické strany

círky a náboženské skupiny

novináři, herci, sportovci, blogeři

veřejnost

veřejné mínění

média a reklama

Sociální percepce

součástí každého sociálního vztahu

z lat. percipere (přijímat, vnímat)

proces pozorování, vnímání a poznávání druhých osob (skupiny, komunit)

doprovázena vytvářením hodnotících soudů

jedná se tedy také o aktivní činnost – vytváříme si pohled na věci, osoby

cílem je hlubší pochopení okolí

do procesu percepce promítáme: představivost, zkušenosti (naše i cizí)

racionální složka - somatická složka - emocionální - environmentální

Sociální percepce

základní komponenty SP:

atributivní

očekávací

afektivní

chyby v SP:

dopouštíme se všichni

haló efekt

autoprojekce

Sociální komunikace

nedílná součást sociálních vztahů

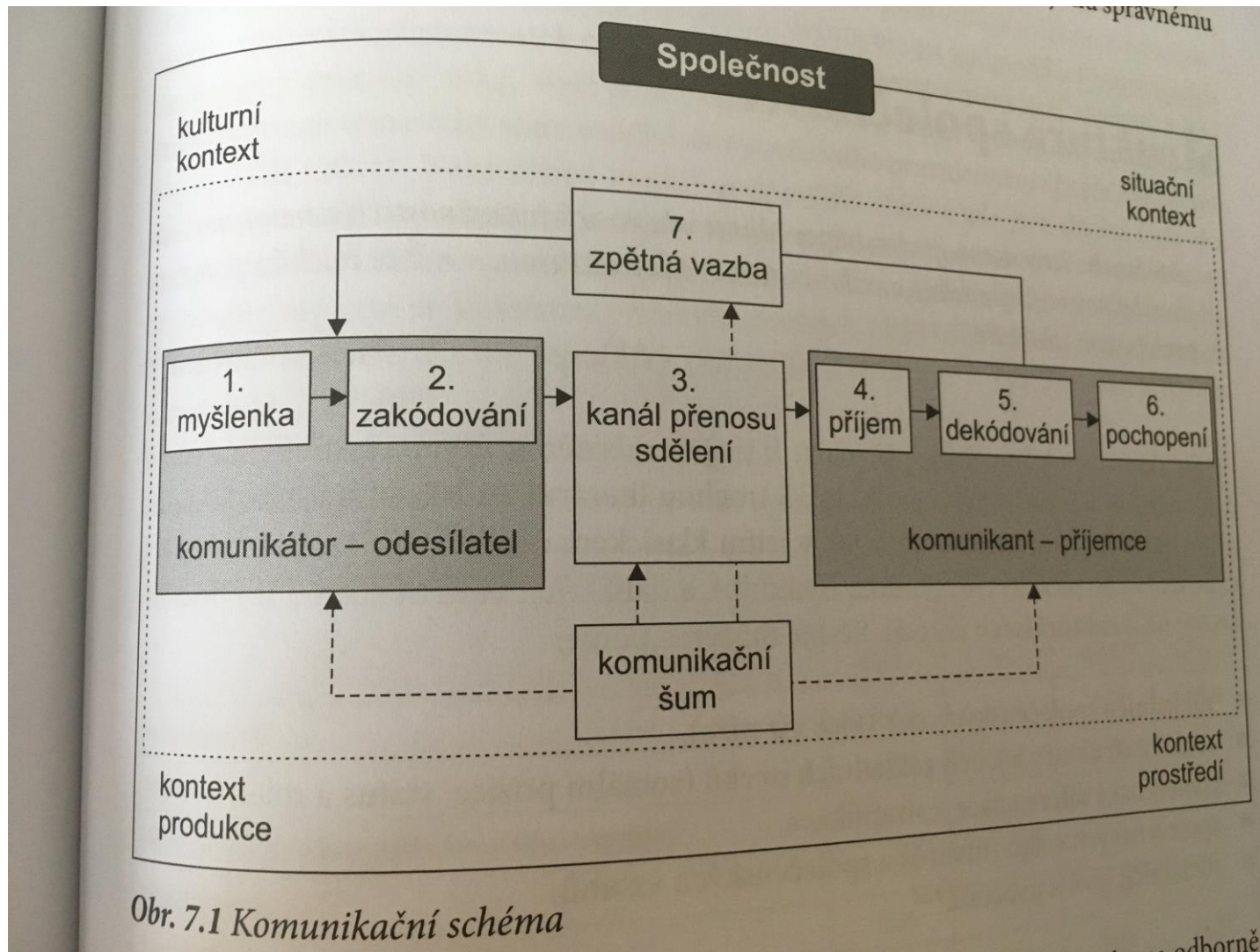
proces předávání a přijímání informace

interakční x neinterakční

přímá x nepřímá

intrapersonální x interpersonální x skupinová x institucionální x veřejná x masová

Komunikační schéma

Komunikace - termíny

komunikátor

komunikant

komuniké

verbální x nonverbální

Sociální status

hodnota postavení, které jedinec dlouhodobě zaujímá v nějakém společenském útvaru vůči dalším lidem

určuje práva a povinnosti jedince vůči dalším lidem

určuje, jaké chování od nás budou očekávat druzí

postihuje relativní postavení a úlohu – práva, povinnosti, závazky – jednotlivce (skupiny) uvnitř společenského systému

je statický, ale ne stabilní

statusové charakteristiky – ukazatele statusu /pohlaví, věk, povolání.../

status připsaný x status získaný

vrozený x vnucený

objektivní x subjektivní status

Sociální status

usilujeme o vyšší sociální status – pud, který nemůže být nikdy nasycen

statusové symboly

odkazují na určité vlastnosti, charakteristiky našeho postavení

„mluví za nás“

klamou a lžou – ztrácí na jednoznačnosti

„levný luxus“

moderní životní styl poznamenává význam a vypovídající hodnotu statusových symbolů

Sociální role

očekávaný způsob chování vyplývající z našeho statusu v sociální struktuře

„aktivní uvádění do života“ sociálního statusu

koncepce sociálních rolí (Erving Goffman)

celoživotní divadlo

role nám něco předepisuje + máme „volný výklad“ – individuální modifikace role

„role manželky“

celoživotní proces

role vykonáváme také současně

role mohou mít konfliktní postavení

Sociální role

individuální x skupinové

krátkodobé x dlouhodobé

nucené x dobrovolné

konflikt mezi rolemi

čím více rolí vykonáváme souběžně a úspěšně, tím roste naše prestiž ve společnosti

konflikt já-role

naše identifikace s rolí

konflikt uvnitř role

odlišné požadavky okolí, vyplývá z různého výkladu

Sociální stratifikace

hierarchický rozměr sociální struktury odrážející nerovnosti (individuální i skupinové)

souvisí s nerovnostmi, nerovnosti jsou typické pro lidskou společnost

představuje různě legitimizované rozdělení společnosti do různých vrstev

tyto vrstvy jsou odlišné (mocensky, majetkově, početně)

co rozhoduje o naší sociální pozici?

rodinný původ, vzdělání

výše příjmu, majetek

sociální kapitál, podíl na moci

biologické predispozice (věk, pohlaví, vzhled)

Stratifikační systémy

otrokářství

extrémní forma legalizované nerovnosti mezi jedinci a celými skupinami

člověk může vlastnit život i tělo druhého člověka

člověk je majetkem

rysem je maximální sociální kontrola

extrémní sociální nerovnost

Islámský stát

je stále aktuálním problémem

Stratifikační systémy

kasty

kasta = ostře ohraničená sociální vrstva

příslušníkem na základě původu, tzn. narozením

minimální možnost mobility

„odměna či trest za předchozí život“

zákaz exogamních sňatků

každá kasta jiné náboženské a životní rituály

příslušnost ke kastě striktně programuje všechny stránky života společnosti

určuje také přístup ke vzdělání

Stratifikační systémy

stavy

stav = skupina sobě rovných jedinců

stavovský systém je charakteristický pro evropskou „předmoderní společnost“

těž společnost feudální nebo zemědělská

kolektivní obrana práv, privilegií

charakteristiky: existence roboty

odvádění desátků

povinnost válečné služby

velký význam rodu

typický životní styl, stejná výše majetku

Třídy a vrstvy

Třídy

třída je sociální skupina zaujímající vůči ostatním odlišné postavení

postavení odráží nerovnou distribuci příjmů, vzdělání, sociálního statusu

příslušníci jedné třídy mají obdobné ekonomické prostředky

vliv na způsob života, sport, přístup k moci, vzdělání, kulturní zdroje

charakteristické pro průmyslovou společnost

produkt urbanizace, industrializace, mobility obyvatel

klíčová je ekonomická pozice/potenciál člověka

třídní systém je otevřen mobilitě, ale zůstává nerovnoměrná distribuce majetku

Třídy a vrstvy

Třídy

třídy dle Marxe: buržoazie x proletariát

v současné době jsou hranice mezi třídami stále méně čitelné

„beztrždní společnost“

vyšší třída

majetní s nadprůměrnými příjmy (bankéři, průmyslníci)

sdružuje se v elitních skupinách

kumulují majetek, věnují se např. filantropie

střední třída

„záruka prosperující, stabilní demokratické společnosti“

Třídy a vrstvy

nižší třída

manuálně pracující

minoritní, etnické skupiny

svobodné matky, mladiství

nízká politická moc

téměř žádný majetek

Třídy a vrstvy

Vrstvy

předpoklad: existuje více kritérií, než jen ekonomické

také např. politické či kulturní kritérium

protiklad s Marxovým chápáním

Masy a elity

dvě pojetí elit:

politická a řídicí moc

x

podle hodnocení a výkonů

mocenská sféra

elity existují i mimo mocenskou sféru

Pareto – hodnocení dle bodů

masy

velké množství lidí

různorodé, početně těžko definovatelné množství

absence autonomního názoru, ideje či vize

„důvěřivě čekající na své vůdce“

nekriticky přijímají jejich interpretace reality

bývají ovládány za pomoci síly nebo lsti

situace kdy masy přebírají aktivitu...kdy?

Masy a elity

Masy

rozpor, odkud vychází impulz - „zmanipulovaná masa“

zneužití masy: reklama, vojenská a politická propaganda

masový člověk: tendence rezignovat na aktivní zapojení do veřejného života

skeptický k vlastnímu úsudku

tendence nechat se vést (radikálem)

Sociální mobilita

Přesun jednotlivců nebo skupin v rámci struktury společnosti

vyjádření změny sociálního statusu

vertikální

horizontální

intragenerační

intergenerační

individuální

skupinová

potenciální x vyžadovaná

Sociální útvary

sociologie sleduje různé formy lidského sdružování

jsme kolektivní bytosti

nejdůležitější forma – sociální skupina

díky účasti ve skupině se podílíme na věcech, které nás svým charakterem nebo rozsahem přesahují

„člověk je tvor skupinový“

Sociální skupiny

kvantitativní znak jediný - tvořena nejméně třemi lidmi

kvalitativní znaky větší množství takových znaků

smyslem členství - uspokojování lidských potřeb (bezpečí, volný čas, seberealizace, ventilace)

skupiny formují naše postoje a hodnoty

každá skupina – pozitivní a negativní sankce (odměny a tresty)

- za účelem dodržování norem

vědomí vlastní výjimečnosti, její ochrana

soudržnost

sounáležitost

Sociální skupiny

vnitřní struktura

diferenciace sociálních pozic

dělbba rolí

koordinace činnosti

společný cíl

Skupinová identita

může být východiskem z
životní krize
absence opor
nejistoty

„lékem“ na osobní a osobnostní handicapy

(pocit méněcennosti, tělesná omezení, absence znalostí, absence
přátelství, touha po dominanci))

napětí mezi vlastní a skupinovou identitou

může dojít k oslabení vlastní identity, „ztráty sebe sama“

x

vzdání se individuální odpovědnosti je lákavým únikem

Skupinová identita

Ize ji posilovat

skupinovými symboly

rituály

Davy a davové chování

Další sociální celky:

komunity

agregáty

Davy a davové chování

Co je to dav?

jako dav se označuje jakékoli větší shromáždění lidí, kteří na veřejném místě vstupují do přímé interakce

například davy v městské tržnici, divadle - kdekoli, kde se tísní množství lidí ve fyzicky omezeném prostoru

v takovém případě však nastává pouze nezaostřená interakce - tito lidé jsou sice fyzicky přítomni ve stejném prostoru a uvědomují si přítomnost těch druhých, ale přitom každý jedinec nebo malá skupina sleduje své vlastní cíle a jde svou cestou

u nepokojů, demonstrací nebo paniky je tomu jinak - činnost každého jedince je spojena s tím, co dělají ostatní, dav náhle přechází do zaostřené interakce a začíná se chovat jako celek

davové jednání a vyvolávání demonstrací je typickým projevem frustrace těch lidí, kteří nemají šanci svou nespokojenost vyjádřit legitimním způsobem

empirický výzkum davu a davového chování je metodologicky velmi náročný

poznatky o chování davu a chování v davu se obvykle získávají pozorováním a analýzou na základě záznamů (fotografických, filmových, video), dotazováním účastníků davových akcí, dokumentů policejních orgánů

Davy a davové chování

Davy – příkladem sociálních agregátů

Typologie davů dle Reichela:

Davy panické (únikové)

Davy expresivní (výrazové)

schvalující x protestující

Davy agresivní (útočné)

rebelující

získávací

ničící

terorizující

lynčující

Davy a davové chování

Sociologie davu: Gustave Le Bon (1841 - 1931)

„Psychologie davu“ (1895)

Dav chápal pejorativně

Svou koncepci vypracoval v souvislosti s chováním davu během francouzské revoluce

Dav je podle něj soubor jedinců, kteří se rozplývají v mase a ztrácí sebekontrolu

Je to shromáždění, které podléhá snadno sugesci a není schopno si utvořit vlastní názor na nic, protože každý názor je davu implantován zvnějšku.

Dav v lidech aktivuje spící či utlumené instinkty.

Davy a davové chování

Sociologie davu: Gustave Le Bon (1841 - 1931)

- V davu dochází:
 - Ke ztrátě vlastní individuality
 - Převažují primitivní instinkty a emoce nad racionalitou
 - Ke ztrátě rozumové kontroly a morální odpovědnosti
 - K anonymitě účastníků

Davy a davové chování

Sociologie davu: Gustave Le Bon (1841 - 1931)

Le Bone rozlišoval:

1) Sociálně strukturovaný dav

- Posluchačstvo
- Expresivní dav

2) Náhodný dav

- divácký
- panický
- znepříjemňující (obtěžující)

3) Nezákonný dav

- aktivní expresivní – rebelující, lynčující
- amorální – masové výtržnosti, sektářské orgie

Davy a davové chování

Philip Zimbardo: teorie deindividuace

lidé v davu či skupině zažívají stav deindividuace, tj. neřídí se vlastním svědomím a úsudkem, ale hrají v davu či skupině určitou roli

přizpůsobují se a jednají často agresivněji a krutěji, než jak by jednali jako jednotlivci

prováděl pokusy s elektrickými šoky

další rozpracování teorie: deindividuace se objevuje tehdy, uvědomují-li si lidé sebe sama méně

Davy a davové chování

Důsledky deindividuace dle Zimbarda:

omezení kontroly impulzivního chování

zvýšení citlivosti vůči emocím a situačním podnětům

snížená schopnost nebo neschopnost ovládat vlastní chování

snížení důležitosti, která je chování přikládána

snížení schopnosti rozumně plánovat

Davy a davové chování

Psychologické charakteristiky davu

deindividualizace: snížení osobní identity

„snížení intelektu“ (zúžení vědomí)

„zvýšené vášně“

„akceschopnost“

Davy a davové chování

Dynamika davu

základními faktory

sugesce: *snížené vědomí, zvýšené emoce*

nápodoba: *přebírání vzorců chování bez vnitřního ztotožnění*

psychická nákaza:

zúžené vědomí

zúžená pozornost

sugesce

nápodoba

Davy a davové chování

Nepomáhající dav

poskytnutí pomoci předpokládá:

1. povšimnout si
2. správná interpretace
 - ◆ „*bystander effect*“ (efekt diváka) – Lattané, Darley : čím více lidí, tím menší pravděpodobnost pomoci druhých lidí
 - ◆ „*pluralistic ignorance*“ - znásobený nezájem
3. převzetí odpovědnosti (diffusion of responsibility, confusion of responsibility),
4. rozhodnutí jak pomoci (audience inhibition)

Davy a davové chování

Pluralitní ignorace

změna chování v návaznosti na přítomnost dalších osob

několik osob ve skupině nezávisle na sobě myslí, že má odlišné vjemy nebo postoje od zbytku skupiny

přítomnost druhých lidí má vliv na to, jak vnímáme a hodnotíme vzniklou situaci

jedinec má v takovém případě větší tendenci vyhodnotit určitou mimořádnou událost, která je nejasná nebo dvojznačná, jako neškodnou

Davy a davové chování

Efekt přihlížejícího

čím více lidí je přítomno u situace, která je nebezpečná či špatná, tím spíše nezasáhnou a nepomohou.

úvaha: „Jsou tu určitě ostatní, kteří se už postarali (postarají) nebo pomohli (pomohou) za nás“

Mcdonaldizace společnosti

širokospektrální proměna organizace společnosti a jejího života

hluboká komercializace

dehumanizace mezilidských vztahů

služeb

výrobních činností

Teorie (George Ritzer) postavena na dvou klasických teoriích:

teorie byrokracie

teorie vědeckého řízení

Mcdonaldizace společnosti

teorie spojil s principy masové pásové výroby identických produktů a aplikoval je na fenomén kulturního a životně-stylového fastfoodu současné společnosti

přílišná fixace na maximální efektivita

racionalita

kontrola a předvídatelnost

Vzniká řada negativních jevů:

dehumanizace

unifikace

převádění výrobních nákladů na zákazníky (skryté)

svádění

život v iluzi

Společenský řád

předpoklad fungování společnosti

permanentně diskutován, budován, opravován, ochraňován

sdílený a respektovaný

řád a konformita s ním se vyskytují ve všech typech společnosti

(jiné označení pro *shodu a sdílení*)

proč řád?

pocit bezpečí

pevné body

umožňuje předvídat chování druhých

Normy a normality

norma = míra, měřítko, pravidlo, předpis

nástroj pro poměrování reality

k rozlišování mezi žádoucím a nežádoucím

zdravým a patologickým

dobrým a špatným

nezdravým a výstředním

Normy a normality

Sociální norma

verbalizované pravidlo lidského chování

v daném kontextu sdílené (skupině, subkultuře, společnosti,..)

přijatelné pro společné naplňování hodnot

pravidlo chování, které je třeba respektovat a považovat za závazné

„vzor“ či „návod“

Cílem: sociální soudržnost

dosahování konformity

Normy a normality

sociální normy nám říkají:

co je obvyklé, osvědčené

co je přípustné

co je správné

Sociální kontrola

Rovnice:

norma – deviace – sankce

pozitivní x negativní sankce

Funkce sankcí:

preventivní x represivní

přiměřenost sankce

účinnost sankce

systematičnost a rychlost uplatňování

bumerangový efekt

Sociální kontrola

k zachování sociálního řádku

k regulaci konfliktů

k posilování sociálních vazeb

k zajišťování stability ve společnosti

základní funkce SK:

odstrašující

preventivní

resocializační

represivní

stabilizační

Sociální kontrola

mechanismy sociální kontroly:

Formální

Neformální

Vnější

Vnitřní

Sociální kontrola

Klíčové je optimální nastavení intenzity sociální kontroly

Efektivní skloubení všech jejích mechanismů

Soubor koordinovaných opatření:

sociální prevence

Primární prevence

Sekundární prevence

Terciární prevence

Konformita

Souvisí s kulturou

cílem kultury – integrace jedince do dané společnosti a její struktury

Reakce jedince – konformita x deviace

Konformní jedinec:

conformis = shodný podobou

ztotožňuje se s tím, co po něm společnost chce

co mu společnost nabízí

dva základní motivy konformity:

dobrovolnost x nedobrovolnost

Konformita

Vyhraněný konformismus (superkonformismus)

nekritické přijímání cizích vzorů, idolů, ikon

odevzdání se autoritě většiny, lídra nebo tradice

podléhání jakémukoliv trendu propagovaného
mocnějším
populárnějším
atraktivnějším
vlivnějším

absence zdravého odstupu od okolí i sebe samého

Deviace

sociální norma není vždy dodržována přesně a bezpodmínečně

„manévrovací prostor“ – toleranční limit

umožňuje jedinci se více či méně odchýlit

míra tolerance závisí se hodnotách sociálních norem

na nositelích nonkonformity

na otevřenosti společnosti

na sociokulturním charakteru společnosti

každá společnost je vůči projevům nonkonformity jinak tolerantní

například míra tolerance vůči požívání alkoholu/na veřejnosti

Deviace

deviace, deviant, deviantní – evokují něco neobvyklého, divného, cizího nebo nebezpečného

deviace bývá považována za zvláštní, zpravidla negativně hodnocený **sociální jev**

často spojena s osobou, která u okolí vyvolává odmítavou až nepřátelskou reakci

takto není chápána deviace v sociologii

sociální deviace = každé porušení nebo podstatná odchylka od společenské normy

každé nerespektování požadavků kladených na jedince nebo sociální skupinu

vybočení z hranic normality

pojem deviace je třeba chápat neutrálně.....proč?

Deviace

u sociálních jevů rozlišujeme subjekt, objekt a obsah

Za **subjekt** sociální deviace je označován ten, kdo vykazuje určitou deviantní charakteristiku nebo deviantně jedná. Může jít o jednotlivce, malou sociální skupinu, etnickou nebo kulturní menšinu, popřípadě jde o jinou sociální jednotku za předpokladu, že deviantní znaky vykazuje většina z jejich příslušníků

Objekt sociální deviace představuje okruh jevů, na které se sociálně deviantní projevy zaměřují. Může jít jednak o sociální objekty (tedy například o jedince, sociální skupiny, často půjde o etnické menšiny), o objekty fyzické, oblasti společenského života (např. kultura, ideologie, politika), či o některé společenské hodnoty (spravedlnost, čest nebo například zdraví)

Obsahem sociální deviace je pak jednání subjektu, které je považováno a označováno za deviantní, což se vykazuje tím, že je odchýlné od nějaké sociální normy

Deviace

pozitivní deviace x negativní deviace

pozitivní deviace (altruismus, vysoké IQ, boj proti totalitním režimům)

negativní deviace

deviace konvenční

(motivem je uspokojování vlastních potřeb bez tendence popírat obecné normy)

deviace opoziční

deviace reformní

deviace nihilistické

Deviace

další členění deviací:

negativní společenské jevy

asociální společenské jevy

sociálně patologické jevy

Deviace

kritéria deviací:

hromadnost výskytu

výrazné překročení důležitých norem pro společnost

existence obdobných příčin

normální/deviantní se mění

s dobou

prostředím

mocenskými zájmy

pravděpodobnost vzniku deviací narůstá se složitostí struktury společnosti = rozsahem sociálních norem

Příčiny sociálních deviací

endogenní

biologické faktory

psychické faktory

exogenní

sociální faktory

kulturní faktory

exogenními (a především sociálními) faktory se zabývá sociologie (sociologie deviantního chování)

Teorie deviantního chování

„kinds of people“

ve společnosti existují určité typy lidí, kteří mají tendenci se chovat v rozporu se sociálními normami

situační teorie

ve společnosti mohou nastat situace, ve kterých se může každý jedinec chovat deviantně

konjunktivní teorie

v určitých situacích má určitý typ lidí tendenci chovat se deviantně

Etiketizace

teorie stigmatizace, „značkovací“ teorie

„teorie nálepkování“

předmětem je analýza důvodů deviantního chování a procesu jeho interpretace

významnou úlohu v procesu „značkování“ sehrávají mocenské motivy a postavení skupiny, která hodnocení provádí

deviace je výsledkem kolektivní interakce mezi údajným deviantem a okolím

„nálepky“ deviant rozdávají jedinci či skupiny, které disponují mocí

deviace tak odráží mocenskou strukturu společnosti a je věrným obrazem doby

porušení normy – objektivní fakt

deviace – subjektivně interpretační povaha

Primární a sekundární deviace

Primární deviace

porušení normy na základě původního podnětu

odlišné chování je zapříčiněno

sociálními
situačními
psychologickými
fyziologickými faktory

Sekundární deviace

reakce jedince na chování druhých

„pod tlakem okolí“

nálepku devianta přijímá člověk za vlastní

Společenská změna

společnost není stejnou entitou, mění se v čase

společenská změna = v čase rozložená proměna

struktury společnosti

aktuálních kulturních vzorců

vzorců chování

jde o reakci společnosti na změnu podmínek

hodnotově neutrální

vědecky korektnější

neuzurpuje si právo k té správné orientaci dějin

Společenská změna

Společenské změny lze sledovat v těchto oblastech:

v duchovní a normativní kultuře

v materiální kultuře

v sociálních interakcích každodenního života

v ekonomických vztazích

v politických vztazích

v přírodních podmínkách

Společenská změna

Sledujeme:

velikost změn

směr vývoje

průběh změny

nositele (iniciátora)

možnosti predikce

příčin a zdrojů

endogenní

exogenní

Vývoj společnosti

společnost tradiční (archaická, primitivní, zemědělská)

společnost moderní (průmyslová a současná)

archaická společnost

„preliterární“

kmenová či rodová společnost

nerovnosti pramenily výlučně z věku a pohlaví

život v malých skupinách

migrace za potravou

sběračství, lov, rybaření, pastevectví

nízká ohleduplnost k přírodě, hlavní smysl - přežití

Vývoj společnosti

zemědělská společnost

10 000 př. n. l

předmětem studia archeologie, antropologie, historie

moderní společnost

modernizace

zrod průmyslové společnosti

„moderna“

Rysy moderní společnosti

víra v potenciál lidského rozumu

víra ve vzdělání a inteligenci

víra ve vědu a experiment

směr vývoje k lepšímu, dokonalejšímu, bohatšímu stavu bez alternativ

proces urbanizace

vrcholící proces kolonizace

kritika náboženských dogmat

úpadek síly nadpřirozena

oslabení víry / privátní víra

oslabení moci církví

Rysy moderní společnosti

kritika středověkého autoritářství

sílící proces demokratizace společnosti

učení o všeobecných právech a svobodách

industrializace výroby

proměna tradičních institucí

masovost života

zrod politických ideologií

Společenský/sociální výzkum

výzkum je způsob poznání

„disciplinovaný postup od nevědění ke vědění“

čtyři obecné způsoby poznání:

metoda tradice

pravdou je to, co dlouho jako pravda platí, co lidé znají jako pravdu

metoda autority

přijetí pevně stanoveného názoru nějaké autority

metoda a priori

situace, kdy nám intuice říká, že naše poznání je správné

metoda vědy

jejím prostřednictvím je možné určitý poznatek ověřit něčím, co nejde individuálně ovlivnit, něčím nezávislým, každý tímto způsobem může dospět ke stejnému závěru

Společenský/sociální výzkum

co je vlastně věda?

dva významy: věda jako soubor určitých poznatků

proces vytváření těchto poznatků

kritéria toho, co je a co není věda

se utvářejí uvnitř společenství vědců

„věda je to, co za vědu považují vědci v daném oboru“

Paradigma

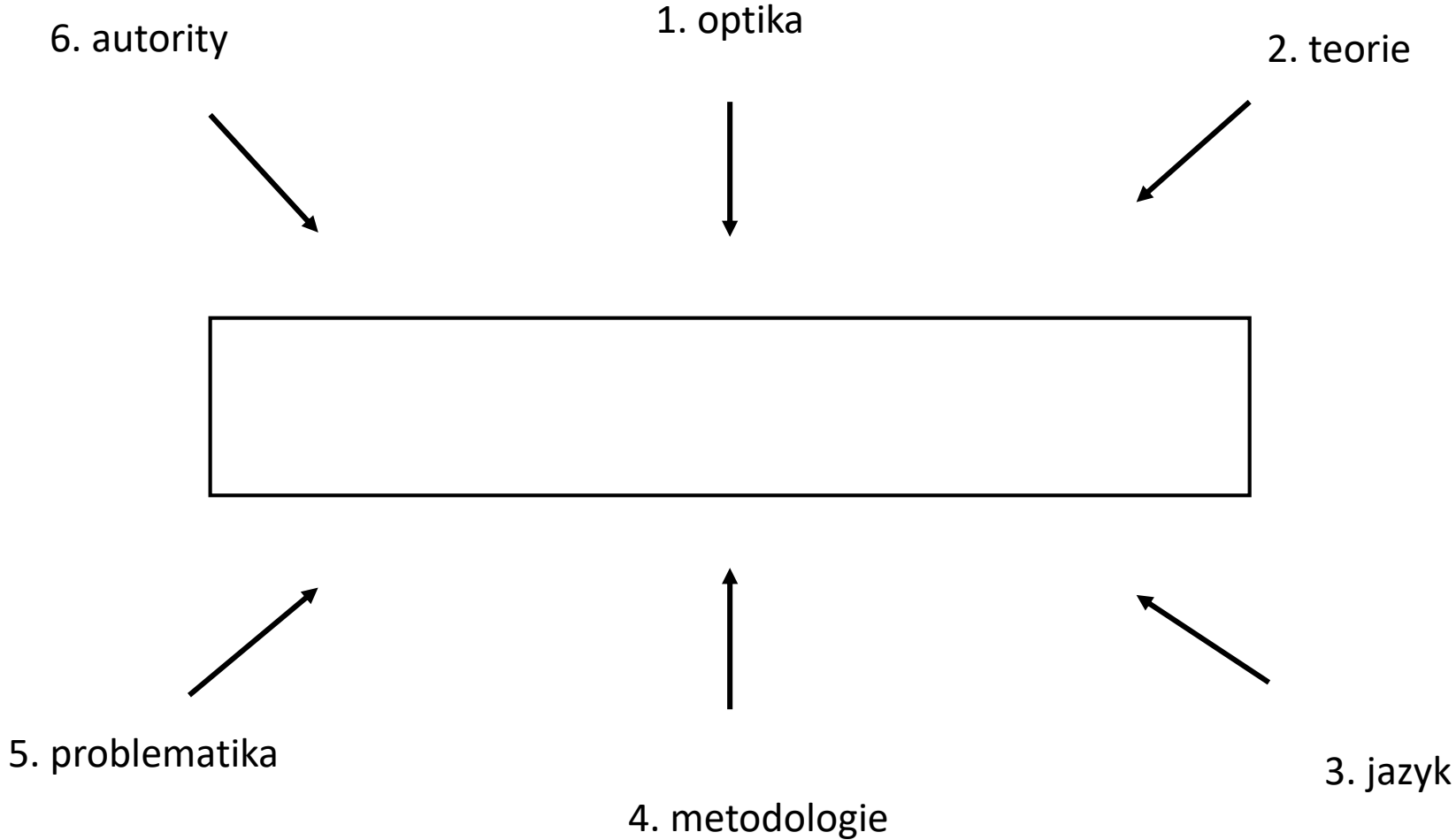
„obecně uznávané výsledky, které v dané chvíli představují pro společenství odborníků model problémů a model jejich řešení

„paradigma je to, co členové vědeckého společenství sdílejí a naopak: vědecké společenství se skládá z lidí, kteří sdílejí nějaké paradigma

paradigma představuje ve vědě jistý model

z něhož vycházejí struktury představ, hodnot a koncepcí týkajících se předmětu vědy, tradice zkoumání, postupů zkoumání i podoby získaných údajů

Paradigma

Teorie

nejvýznamnější množina informací, poznatků

základní cíl vědy

„soubor vzájemně souvisejících (pojmu), definicí a výroků, specifikuje vztahy mezi proměnnými s cílem vysvětlit/předpovědět různé jevy“

teorie umožňuje fenoménům světa porozumět, vysvětlit je, kritizovat nebo předpovídat

„koncentrovaná množina znalostí, vyjádřená nějakým symbolickým způsobem

Výzkum

slouží vědě k získávání nových poznatků

plánovitá činnost

úkolem je ověřovat

platnost určité teorie/její části

teoretické předpoklady v praxi

rozvíjí poznání dané oblasti

vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy

Výzkum

slouží vědě k získávání nových poznatků

plánovitá činnost

úkolem je ověřovat

platnost určité teorie/její části

teoretické předpoklady v praxi

rozvíjí poznání dané oblasti

vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy

systematické a kontrolované – takové uspořádání, že badatelé budou mít kritickou důvěru

empirický – podrobený vnějšímu zkoumání (subjektivní názor kontrolován objektivní realitou)

Kritičnost vůči přístupům, soudům, konceptům i výsledkům

Základní vs. aplikovaný výzkum

- primární (badatelský, akademický)
- objevuje a poznává všeobecné principy a zákonitosti
- orientuje se na podstatu sociálních jevů
- řeší otázky rozvoje sociologie
- jeho výsledky přispívají k rozvoji vědy samotné
- užitý (applied research)
- vychází z poznatků základního výzkumu
- reaguje na požadavky praxe
- praktické využití

Metodologie výzkumu

zabývá se otázkami využití výzkumu ve vědě

předmětem jsou „nástroje“ vědy

nauka o metodách vědy - „teorie metod“

zkoumá metody, kriticky je hodnotí, zobecňuje

Metoda

z lat. *methodus* (označení cesty za něčím)

návod, jak vědecky poznávat

tzn. systematicky

opakovatelně

kontrolovatelně

metody podle způsobu využitelnosti:

obecně filosofické

obecních věd

speciálně vědní

metodologie obecná a speciální

Vztah teorie a empirie ve výzkumu

výzkum patří mezi nástroje vědy

poznávací proces vycházející z nějakého systému poznatků = z teorie

v jejích intencích prozkoumává skutečnost

a následně teorii rozšiřuje (na základě výsledků)

to se stává zdrojem úvah a hodnocení

věda a teorie se tak vzájemně podněcují

Vztah teorie a empirie ve výzkumu

- 1) Primární informace
- 2) Souhrnná informace
- 3) Empirická generalizace
- 4) Úroveň parciálních zákonitostí
- 5) Obecné zákonitosti

Sociální (společenský) výzkum

zabývá se prvky, jevy anebo procesy a jejich vzájemnými vztahy

předmětem bývají interakce jedinců, sociálních skupin, relace uvnitř i směrem vně

jejich postoje, představy a chování, jejich činnosti, a vztahy k materiálním i nemateriálním produktům

principy a projevy existence různých typů kolektivů (formální i neformální skupiny)

procesy socializace, vzdělání, mobility, sociální integrace, působení masmédií, moci, umění

Specifika sociálního výzkumu

značný stupeň neurčitosti (nemusíme se dopátrat podstaty jevu)

co sledujeme – bývá výsledkem řady faktorů

(mnohé z nich známe, další ale ne)

Jakýkoliv zkoumaný sociální aspekt je vždy součástí širšího kontextu, většího pole sociálního světa, který je vícedimenzionální a neustále proměnlivý

empirické údaje o sociální skutečnosti jsou poznamenány vysokou mírou nepřesnosti

data procházejí „filtrem“ subjektivity – jak na straně výzkumníka, tak na straně objektů zkoumání

Specifika sociálního výzkumu

pracuje s těžko predikovatelnými jevy a procesy

na rozdíl od výzkumu v exaktních vědách (matematice, chemii,...), nejsou výsledky tak spolehlivé

nemají univerzální platnost

nemůže se opřít o přesné měřicí přístroje

o logické výpočty

o možnost nastavení stejných podmínek

Specifika sociálního výzkumu

závěry sociálních výzkumů mají vždy pravděpodobnostní charakter

konkrétní důkaz kauzality je krajně obtížný a v naprosté většině případů nemožný

Kde se sociální výzkum používá?

sociologie

psychologie

sociální psychologie

pedagogika

andragogika

antropologie

ekonomie

etnografie

Základní pojmy

výzkum x průzkum x šetření

metodologie x metoda x technika x metodika

metoda: historická

srovnávací

statistická

Typy a funkce výzkumů

Teoretický výzkum

založen na dedukci

používá metody analýzy a komparace pojmů, výroků, kategorií,...

nepracuje s empirickými údaji

nahlíží z teoretického hlediska

dochází k teoretickým závěrům

Typy a funkce výzkumů

Empirický výzkum

operuje s konkrétními údaji

převažuje indukce

je neopakovatelný

provázanost mezi E a T výzkumem

Typy výzkumu podle cíle

Základní výzkum

výsledky přispívají k rozvoji samotné vědy

také nazýván primární nebo akademický

Aplikovaný výzkum

řeší praktické otázky

zkoumá konkrétní problémy

získává informace o problémových jevech

bývá realizován na zakázku

komerční výzkum

Typy výzkumu podle cíle

Aplikovaný výzkum – akční, evaluační a kritický

Akční

řeší aktuální otázky

usiluje o změnu stavu

cílem přinášet doporučení, navrhopvat zlepšení

vede k praktickému využití

není zobecnitelný

Typy výzkumu podle cíle

Aplikovaný výzkum

Evaluační

má za úkol posoudit kvalitu, relevanci, efektivitu různých opatření

v oblasti pedagogiky

analýzy politických sociálních rozhodnutí

Kritický

kritika současného stavu nějaké skutečnosti

záměr poskytnout podněty pro změnu

Typy výzkumu podle očekávaného přínosu

Orientační

získání základního přehledu o zkoumané problematice

záměr identifikovat stěžejní parametry a formulovat další postup

využíváme tehdy, je-li nízká znalost o zkoumané problematice

předvýzkum/sonda následovaný podrobnějším výzkumem

Diagnostický

sleduje vybrané aspekty nějakého jevu

prověřuje, zda nějaké charakteristiky existují, jak hojně a v jakých podobách

jak se parametry mění v čase

zabývá se pouze dílčími otázkami

Typy výzkumu podle očekávaného přínosu

Explorační

zabývá se zkoumáním podstaty jistého problému (jevu, fenoménu)

zabývá se základními vlastnostmi a vztahy mezi nimi

odkrývá hlubší příčiny a širší souvislosti

přináší zcela nové poznatky

umožňuje vyslovit obecnější závěry

hypotetická tvrzení

Typy výzkumu podle očekávaného přínosu

Explanační

orientuje se na výklad určitého problému

objasňuje příčiny vzniku, trvání

vysvětluje vlastnosti

vysvětluje souvislosti s dalšími aspekty

předpokládá široké a komplexní uchopení problematiky

velký rozsah výzkumných činností

Typy výzkumu podle očekávaného přínosu

Prognostický/predikční

přináší výpověď o budoucnosti na základě zjištěných empirických poznatků

využívá specifických způsobů sběru informací

vytváří prognózy (krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé)

např. názory odborníků na dané téma

Struktura a strategie výzkumu

základní etapy:

příprava

realizace

vyhodnocení

strategie výzkumu

specifický koncept řešení nějakého výzkumného úkolu

zahrnuje řadu aspektů:

teoretických

metodologických

organizačních

Struktura a strategie výzkumu

strategie výzkumu

„design výzkumu“ „výzkumný design“

způsob, jak dosáhnout cíle výzkumu

jak postihnout zkoumané problémy

obecný metodologický přístup k řešení výzkumné otázky

Struktura a strategie výzkumu

Základní zásady výzkumné strategie

záměrná, plánovitá činnost, vyžadující systematický postup – vylučuje nahodilé a chaotické kroky

nutnost uvážlivě sestavit výzkumný tým

nutnost vytvořit kontrolní mechanismy

ekonomická rozvaha výzkumu

kvalita přípravné fáze ovlivňuje kvalitu dalších etap

Základní výzkumné směry/přístupy/strategie

Kvantitativní přístup

fenomény světa jsou měřitelné, tříditelné či uspořádatelné

informace jsou porovnatelné

analyzujeme je statistickými metodami

cílem je ověřit platnost představ o výskytu nějakých charakteristik

Kvalitativní přístup

snaha najít porozumění zkoumaného sociálního problému

„nenumerické šetření“

snaha vytvářet obraz v co možná nejkomplexnější podobě

hlubší a delší kontakt s terénem

Základní výzkumné směry/přístupy/strategie

Kvantitativní přístup

x

Kvalitativní přístup

extenzivní šetření

intenzivní šetření

dedukce

indukce

ověřování hypotéz

formulace hypotéz

zkoumání několika aspektů
u mnoha objektů

zkoumání mnoha aspektů
u mála objektů

postup naplánován

postup flexibilně reaguje n zjištěné informace

standardizované získávání údajů

značně nestandardizované

rychlý sběr a analýza dat

časově náročné

vyhodnocení dat po jejich sběru

vyhodnocování v průběhu sběru

Základní výzkumné směry/přístupy/strategie

Kvantitativní přístup

x

Kvalitativní přístup

statistické zpracování dat

minimální využití statistiky

vysoká kvantifikace dat

nekvantifikovatelná data

očekává se zobecnění výsledků

zobecnění nemožné/problematické

výsledky nezávislé na výzkumníkovi

výsledky mohou být ovlivněny výzkumníkem

Příprava sociologického výzkumu

- 1) zadání (vývěř) výzkumného tématu
- 2) postupná formulace výzkumného problému
- 3) dekomponování problému/tématu
- 4) identifikace přesnějších rozměrů výzkumného problému
- 5) definice pojmů
- 6) objekt zkoumání
- 7) zkoumané vlastnosti – jsou měřitelné?
- 8) volba designu výzkumu
- 9) cíl výzkumného úkolu

Konceptuální rámec zkoumání

a) odborná příprava

zdroj inspirace pro formulaci nových otázek

umožňuje vyvarovat se chyb a omylů

rozšiřuje odborný obzor

usnadňuje zasazení řešeného problému do širšího kontextu

b) úvahy o nezbytných redukcích

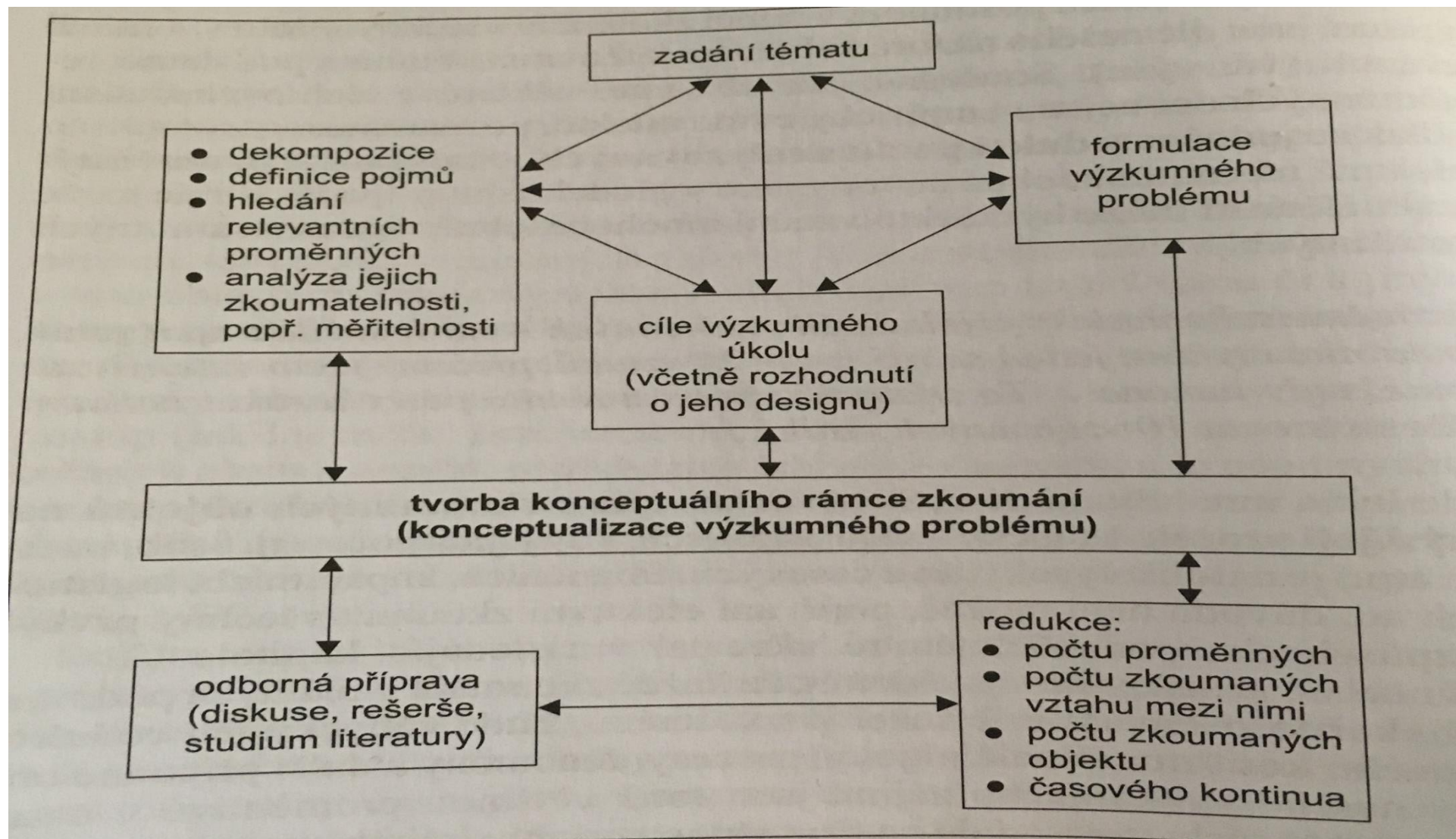
zaměřujeme se jen na určitý segment/výsek reality

redukce počtu objektů

redukce počtu pozorovaných proměnných

redukce počtu analyzovaných vztahů

Tvorba konceptuálního rámce zkoumání

Operacionalizace

fáze po nalezení a definování pojmů

převod pojmům zkoumatelné (měřitelné) podoby

vlastnostem se říká znaky

převod pojmů na zkoumatelné ukazatele = operacionalizace

předpokladem jsou definice pojmů

(věk, vzdělání, osobnost, výkon, rychlost,....)

předpokladem je rozlišitelnost

standardizace znaku

Znak a jeho druhy

znak v sobě nese informaci o možných podobách určité vlastnosti

o vzájemných vztazích mezi podobami oné vlastnosti

Druhy:

Znak nominální jeho varianty nelze uspořádat

pouze rozlišujeme rozdílnost

varianty se nesmí překrývat

převod do číselné podoby – ale jen jako symbol

Znak ordinální obsahují navíc uspořádání hodnot

vzdělání, spokojenost, frekvence

čísla znovu nejsou skutečnou hodnotou, jen symbolem

Znak a jeho druhy

Znak kardiální

vypovídá o totožnosti, rozdílnosti i o skutečné číselné hodnotě

a) intervalové znaky

b) poměrové znaky

Vztahy mezi proměnnými

vlastnost (znak) = proměnná

nezávisle proměnná x závisle proměnná

manifestní (zjevné) x skryté (latentní) proměnné

o vztazích mezi proměnnými vytváříme *hypotézy*

Hypotézy

hypotéza = domněnka

podmíněně pravdivý výrok o vztahu mezi dvěma nebo více jevy

vychází ze znalosti problému

předjímá určitý vztah, který lze zjišťovat, zkoumat a ověřovat

jestliže nelze hypotézy formulovat = volíme jiný přístup

hypotézy jsou pracovními nástroji teorie

poznatkem je i výsledek, že vztah neexistuje

Hypotézy

hypotézy umožňují potlačovat subjektivitu výzkumníka

jsou nezávislé na výzkumníkovi

naznačí nám, jak budou vypadat redukce a jaké techniky sběru dat použijeme

členění hypotéz:

- a) úvodní
- b) pracovní
- c) statistické

Projekt výzkumné akce

zakončuje přípravnou etapu výzkumu

závazný materiál pro obě strany – zadavatele i výzkumníka (řešitele)

„jak“, „kdo“, „kdy“, „kde“ „za jak dlouho“.... „za kolik“

v praxi – součástí smlouvy o dílo

skládá se ze tří částí:

1) teoretické

2) metodologické

3) realizační

Projekt výzkumné akce

1) Teoretická část

popisuje cestu od zadání k cílům

prezentuje konceptuální rámec

určuje účel a tematický rozsah

informuje o dosavadním řešení problematiky

informuje o návaznostech na řešení problému

identifikuje stěžejní proměnné a možnosti zkoumání (přístupy k operacionalizaci, varianty, indikátory,...)

uvádí výchozí hypotézy

informujeme o redukcích

úvaha o validitě a reliabilitě

Projekt výzkumné akce

2) Metodologická část

informuje o objektech zkoumání, jejich charakteristikách, dosažitelnosti

způsob jejich výběru a zdůvodnění

prezentuje způsob výzkumného přístupu

konkrétní podoby sběru dat

hodnotí optimální místo a čas realizace

otázky předpokládané reprezentativity

problém validity a reliability zkoumání

etické aspekty zkoumání

Projekt výzkumné akce

3) Realizační část

rozpracovává podmínky a zásady při uskutečňování výzkumu

charakteristiky výzkumného týmu, úloha členů a jejich kompetence

rozčleňuje realizaci do etap

finanční rozpočet

časový rámec - deadlines

Projekt výzkumné akce

rozdílný je projekt u kvantitativní a kvalitativní akce

důležité, pro koho je projekt určen – komu je prezentován

někdy mezietapa – **předvýzkum**

účelem je prověřit zamýšlenou realizaci v terénu (na menším vzorku)

hodnotíme nástroje zkoumání (otázky, položky, srozumitelnost,...)

nazýváme také „pilotáž“ – týká se ověření našeho nástroje

výsledky mohou být přílohou projektu

sondáž - hlubší analýza některého ze zkoumaných aspektů (průnik na nějakého fenoménu, prvku)

může mít i kvalitativní charakter

Výběr zkoumaných objektů

výzkumný soubor

množina objektů, kterých se týká zkoumání, na které vztahujeme výsledky

v případech, kdy nejsou všechny objekty zkoumání dostupné

základní soubor

souhrn objektů, který lze podchytit, vymežit, identifikovat

z něho pak vybíráme

= výzkumný soubor (*minus* nedosažitelné objekty)

často základní soubor = výzkumný soubor

Výběr zkoumaných objektů

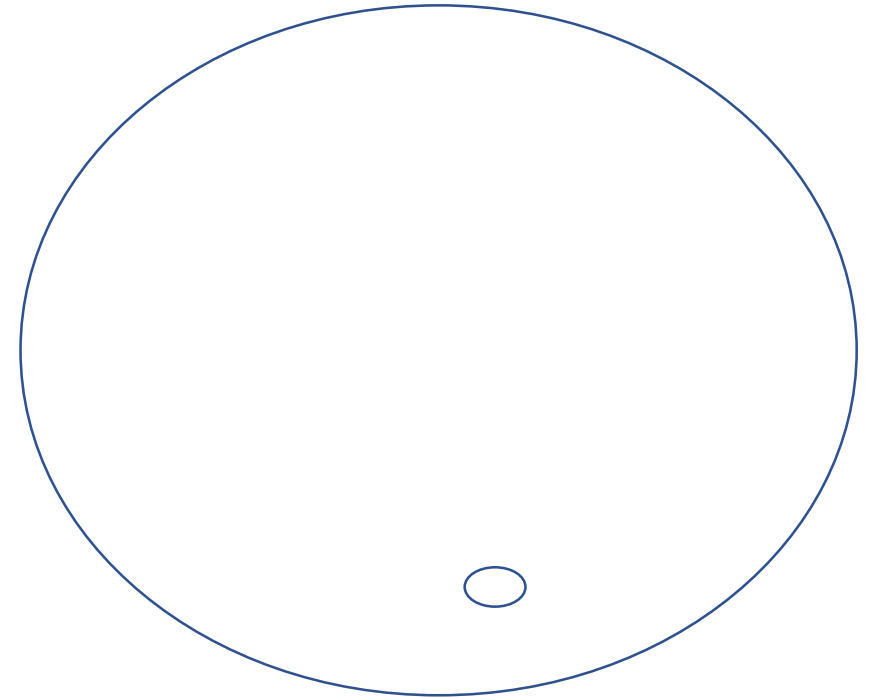
výběrový soubor / vzorek

zastupuje základní soubor

určitá množina objektů (jednotek)

výsledky by měly být zobecnitelné na základní soubor

tzn. reprezentativní

Jak tedy přistoupit k výběru objektů (lidí) tak, aby byl vzorek reprezentativní?

Výběr zkoumaných objektů

1) náhodný, pravděpodobnostní výběr

podstata – každý prvek má stejnou šanci se „dostat do vzorku“

reprezentativita je založena na principu náhodnosti

náhodný výběr prostý

jednotky výběrového souboru určujeme losem nebo generováním náhodných čísel

eliminujeme možnost ovlivnění z naší strany

stratifikovaný náhodný výběr

dva kroky: 1) nahlížíme na soubor jako na množinu tvořenou podsoubory (strata)

2) náhodný výběr z podsouborů

Proč?.....

Výběr zkoumaných objektů

pokud známe proporce sledovaných proměnných u základního souboru

(věk, pohlaví, vzdělání) lze vybírat i podle těchto skupin

snížíme náhodnost, ale zpřesňujeme podíl reprezentantů těchto skupin (muži x ženy, VŠ x vyučení,...)

= proporcionální postup

neproporcionální postup

= záměrně vybíráme neúměrně (například vyšší podíl starších obyvatel)

Výběr zkoumaných objektů

skupinkový náhodný výběr

nazývá se také clusterový, shlukový

skládá se z tří kroků:

- 1) nahlížíme na soubor jako množinu menších skupinek, které se vzájemně neliší ale jsou vnitřně heterogenní (rodiny)
- 2) vybereme náhodným způsobem některé z těchto shluků
- 3) jejich prvky zařadíme jako samostatné jednotky do výběrového souboru

vícestupňový náhodný výběr

první dva kroky totožné (viz výše)

dále vybereme náhodným způsobem jen některé z jejich jednotek

Výběr zkoumaných objektů

2) záměrný, nepravděpodobnostní výběr

neplatí principy předchozích výběrů
prvky nemají stejnou „možnost zúčastnit se“

kvótní výběr

podle poměru počtu znaků (vlastností) v populaci (pohlaví, věk, bydliště)
předpokladem je naše znalost podílu v základní populaci
nejčastěji vycházíme ze statistik ČSÚ

systematický výběr

nejprve stanoven první prvek a pak každý x-tý (podle počtu, který potřebujeme)

Výběr zkoumaných objektů

výběr úsudkem, účelový

pro nevelké populace

výzkumník znalý kontextu problematiky vybere prvky sám

většinou nepočítáme s reprezentativitou

výběr postupným nabalováním (snowball)

vhodný ve specifických souborech

výzkumníkům neznámé soubory

začátek: několik málo jedinců

každý určí 3-5 jedinců.....ti jsou požádáni o totéž

Výběr zkoumaných objektů

3) výběry založené na dostupnosti a dobrovolnosti

jsou spojeny se specifickým způsobem sběru dat
mohou souviset s nedostatkem informací

výběry založené na dostupnosti

„přímo na místě“

výběr namátkou

reprezentativnost se zvyšuje na základě předvýzkumu (množství, složení)

závazný výběrový krok (pauzy mezi rozhovory, oslovujeme každého x-tého,...)

zvyšuje se reprezentativnost a eliminují se chyby výzkumníka

Výběr zkoumaných objektů

výběry založené na dobrovolnosti

často se objevují v experimentech
ambicí není reprezentativnost

samovýběr

ankety, anketní lístky, ...
záleží na čtenáři, zda odpoví či nikoliv
výsledky nejsou zobecnitelné

reprezentativnost tak není určována počtem, ale také způsobem/mechanismem výběru

Výběr v kval./kvant. zkoumání

Kvantitativní výzkum

požadavek na reprezentativnost

pravděpodobnostní přístupy

systematické a kvótní (známe charakter základního souboru)

je možné identifikovat výběrovou chybu

nazýváme také statistické zkoumání

rozsah je předem dán (velikost populace a vzorku)

důležitý aspekt: velikost vzorku (čím větší výběr, tím menší chyba)

nutné zvážit míru homogenity (větší heterogenita = větší vzorek)

členitost znaků (počet variant)

Výběr v kval./kvant. zkoumání

Kvalitativní výzkum

šetření nepříliš velkých souborů

výběr totální (zaměstnanci firmy)

výběr úsudkem, nabalováním, na základě dobrovolnosti

základní soubor není definován

neznáme zkoumané znaky

končíme, když se již nedozvídáme nic nového

dochází k tzv. teoretické saturaci

Základní rysy kvant./kval. výběru

základní soubor	musí být definován	x	není definován
rozsah výběru	je předem znám	x	není předem znám
znaky základního souboru	rozložení je známé	x	nejsou předem známé
provedení výběru	pouze jednou dle plánu	x	opakovaně, podle výsledků
ukončení výběru	po dosažení zvoleného rozsahu	x	po dosažení teoretického nasycení

Základní techniky sběru dat

- 1) máme hotové přípravné práce
- 2) víme, jaké objekty budeme zkoumat

úvahy o technikách sběru dat

- 1) pozorování
- 2) rozhovor
- 3) studium dokumentů
- 4) experiment

Základní techniky sběru dat

Pozorování

záměrné, systematické a organizované sledování smyslově vnímatelných projevů

standardizované x nestandardizované pozorování

nestandardizované

nízký stupeň formalizace

často je určen jen předmět zkoumání

může dojít i ke změně předmětu

určujeme jeho podobu, rytmus až v průběhu

standardizované

striktně formalizováno, předem popsáno

používáme záznamový arch, pozorovací kategorie

lze zapojit více pozorovatelů

dá se využít i v kvantitativních přístupech

Základní techniky sběru dat

Pozorování

zúčastněné x nezúčastněné

zjevné pozorování x skryté

Základní techniky sběru dat

Dotazování

podstatou je kladení otázek (ve formě mluvené i písemné)
důležité, zda osoby informací disponují

Zásady kladení otázek

srozumitelnost všem

odborná slova?

denotace x konotace

jednoznačnost otázky

psychologická přijatelnost

sugestivita

doprovodné neverbální projevy

otázky „Proč?“

Dotazování

Zásady tvorby otázek

- 1) srozumitelnost otázka musí být srozumitelná **všem**
neměla by obsahovat cizí slova, odborné termíny a formulace
konotace x denotace pojmu
formulační obratnost tvůrce
- 2) jednoznačnost „Jaké jsou Vaše plány?“
„Máte rád/a mléčné výrobky?“
- 3) psychologická přijatelnost otázky
využití taktních formulací
bití dětí x tvrdší tresty
zatčení x potíže se zákonem
nevyslycháme! (Co je to...? x Co si představíte pod pojmem...)

Dotazování

Zásady tvorby otázek

4) vyhnout se sugestivitě

Souhlasíte s...., že ano?

Souhlasíte s trestem smrti?

x Jaký je Váš názor na trest smrti?

Souhlasíte s názorem pana prezidenta, že dochází k.....?

Máte názor jako většina lidí, že.....?

Máte pocit, že tato kniha je skvělá?

5) vyhnout se dotazu „Proč“

Dotazování

Typy a druhy otázek – podle míry standardizace

otázky volné (otevřené) x otázky polouzavřené x otázky uzavřené

Volné otázky	nenabízejí žádnou variantu volný prostor pro vyjádření výhody x nevýhody? užití? fáze výzkumu?
Uzavřené otázky	výběr z nabízených variant výhody x nevýhody?
Polouzavřené ot.	kdy použijeme? umožňuje výběr + vlastní variantu („jiné, uveďte:.....“)

Dotazování

Typy a druhy otázek

–

podle počtu variant

dichotomické otázky

polytomické otázky

výběrové

výčtové

výčtové s pořadím

podle druhů (funkcí v dotazování)

výzkumné (meritorní)

filtrační

grafické otázky

kontrolní otázky

kontaktní otázky

nárazníkové otázky

Dotazování

Řazení otázek

tzv. dramaturgie dotazování

1) otázky úvodní – navazují kontakt

2) otázky snadné

3) otázky náročnější

4) lehčí otázky („zpestřovací“)

5) méně důležité otázky (sociodemografické)

je třeba brát v úvahu také náročnost vyplňování

otázka „zeptej se a uteč“ – vhodné položit nakonec

délka dotazování – max 40-50 otázek a délka 20 min

souvisí s charakterem otázek

finanční náročnost

Dotazování

Řazení otázek

nebezpečí „haló efektu“

řeší se vzájemným oddálením otázek

problém tendence ke stereotypní odpovědi

řeší se rozptýlením otázek

tendence ke středové odpovědi

řešení – vynechání středové (neutrální) varianty

Rozhovor

liší se mírou standardizace

rozhovor v kvalitativním šetření x kvantitativním

Kvalitativní výzkum:

- volný rozhovor

- narativní rozhovor

- polostrukturovaný rozhovor

- strukturovaný rozhovor

Kvantitativní výzkum:

- standardizovaný rozhovor

- skupinové diskuse

- ohniskové skupiny

- CATI

Studium dokumentů

dokumenty úřední

veřejné dokumenty

dokumenty osobní

předmětné dokumenty

Studium dokumentů

podoba dokumentů

psaná

fonetická

virtuální

trojrozměrná

analýza dokumentů – kvalitativní x kvantitativní podoba

Experiment

neexperimentální přístupy x experiment

vychází z přírodních věd

manipulujeme s proměnnými, sledujeme výsledky změn

používáme techniky jako při neexperimentálních přístupech

smyslem experimentu je aktivní manipulace s určitou charakteristikou

závislá x nezávislá proměnná

in vivo x in vitro

existence experimentální skupiny vs. kontrolní skupina

+ možnost hlouběji proniknout do podstaty jevů, lépe porozumět příčinám změn

- etické mantinely, publicita, nízká reprezentativita

Expertní techniky sběru dat

brainstorming

brainwriting

delfská metoda

Experti a jejich výběr

zásadní otázky:

- 1) koho považujeme za experta
- 2) jakým způsobem vybrat soubor expertů

kdo je expert?

nositel odborné a kvalifikované informace

má renomé

institucionální zařazení

schopnost vidět problém v širších souvislostech

ochota spolupracovat

Experti a jejich výběr

výběr

citační analýza

účelový výběr

snowball

předpokladem je dekomponovat problém

heterogenita panelu expertů

Brainstorming

předpokladem je navození příznivé atmosféry pro vznik nových, tvůrčích myšlenek

základní principy:

- shromáždění co největšího množství nápadů a námětů

- rozvíjení kreativního potenciálu panelu

- rozlet vlastní fantazie

- utlumování psychosociálních zábran

- oddělování fáze generování nápadů a jejich hodnocení

pravidla:

- anonymita

- zakázáno hlásit se o slovo

- nemluví dva a více účastníků současně

- nevedou se paralelní tiché diskuse

- vyřazené nápady se nekritizují

Brainstorming

pravidla:

nevyslovujeme apriorně negativní fráze

každý se musí zapojit do diskuse

neostýchat se

všichni se řídí pravidly vedoucího panelu

další zásady:

příprava

začátek

prostředí

struktura panelu

velikost panelu

způsob záznamu

doba trvání

Brainwriting

„písemný brainstorming“

metoda 635

6 osob

3 nápady

po 5 minutách je předá sousedovi

účastníky stimuluje anonymita

Delfská metoda

tři základní principy:

vzájemná anonymita

řízená zpětná vazba

využití statistických postupů

účastní se desítky osob (50-100)

časově náročné sestavování panelu

komunikace probíhá formou písemného dotazování

výhodou je vzájemná anonymita

nižší míra konformity

lze spolupracovat i s nedostupnými experty

SOCIOLOGIE SPORTU

Sociologie: zkoumání různých forem společenského života, struktur různých forem lidských pospolitostí, jevy a procesy v těchto souborech probíhající, studium skupinového chování

Sport: institucionalizovaná pohybová aktivita vyznačující se fyzickým úsilím, pohybovými dovednostmi a motivovaná radostí z pohybu, zvýšením celkové kondice, výsledkem či odměnou za výkon

Sociologie sportu: zkoumá vztah sportu a společnosti, sport jako nedílnou součást sociálního a kulturního života.

DĚLENÍ SPORTU

individuální – týmový

kontaktní – bezkontaktní

mužský – ženský

rekreační (volnočasový) – výkonnostní – vrcholový – elitní

soutěžní – nesoutěžní

masový – alternativní

populární – okrajový

silně – slabě medializovaný

prestižní – neprestižní

výnosný – nevýnosný

profesionální – poloprofesionální – amatérský

DĚLENÍ SPORTU

1. senzoricko-koncentrační (biatlon, šachy, střelba, lukostřelba, windsurfing, jachting)
2. funkčně-mobilizační (atletika, cyklistika, plavání, veslování, chůze, běh na lyžích, rychlobruslení)
3. esteticko-koordinační (aerobic, gymnastika, skoky do vody, krasobruslení, akrobatické lyžování)
4. rizikové (sjezdové lyžování, ski-alpinismus, potápění, motoristický sport, letectví)
5. heuristicko-individuální (badminton, stolní tenis, box, karate, úpoly, kolová)
6. heuristicko-kolektivní (baseball, basketbal, fotbal, házená, volejbal, futsal, florbal, hokej, vodní polo)

SPORT A SOCIALIZACE

- Socializace – proces přizpůsobování se hodnotám a kultuře okolního světa
- Sport se v rámci socializace projevuje:

Příležitostí ověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti i mimo rámec sportu

Přispívá ke zkušenostem přenosným mimo vlastní rámec

Formuje nové vztahy

Zvyšuje pravděpodobnost kompetencí, zodpovědnosti, respektu k principu fair play

SPORT A SOCIALIZACE

Sport byl v historickém vývoji utvářen v rámci kulturně podmíněných sociálně ekonomických vztahů a plní v souladu s tímto faktem různé socializační funkce.

Je takový, jaká je společnost. V dnešní podobě dominantních forem sportu se vyznačuje:

1. sekularismem
2. otevřeností přístupu
3. specializací
4. racionalizací
5. byrokratizací
6. kvantifikací a záznamem nejlepších výsledků

SPORT A SOCIALIZACE

S rostoucím významem sportu v životě soudobého globálně se vyvíjejícího světa se aktualizuje řada otázek:

Co znamená sport v životě moderního (či postmoderního) člověka?

Jaký dopad má v rovině výkonnostního a rekreačního sportu?

Jakou roli hraje v plnohodnotném všestranném rozvoji každého jedince?

A zejména: Co si obecně můžeme představit pod pojmem socializace sportem?

SPORT A SOCIALIZACE

Sport se z hlediska socializačních důsledků projevuje zejména v kontextu:

Příležitosti prověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti a identitu i mimo rámec sportu.

Přístupu ke zkušenostem mimo rámec šatny a hrací plochy.

Formování nových vztahů, přesahujících i rámec samotného sportu.

Poučení, že sportovní zkušenost možno prakticky využít i v jiných oblastech života.

Příležitost jednat s jedincem jako komplexní osobností a nikoli jako jednostranně rozvinutým sportovcem

Šancí být kompetentní, zodpovědný a uznávaný i mimo úzký rámec sportu.

SPORT A SOCIALIZACE: vrcholový a výkonnostní sport

Jako dominantní forma sportu zdůrazňuje:

- Sílu, rychlost, ovládnutí protivníka, posouvání hranic lidských možností, vítězství, rekordy, tituly.
- Nezbytnost tvrdé sportovní přípravy, ochota k bolesti, oběti.
- Důraz na překonávání rekordů – lidské tělo nikoli cíl, ale prostředek sportovní činnosti.
- Praxe selektivního systému výsad fyzicky nejzdatnějších a nejúspěšnějších.
- Udržuje hierarchickou autoritativní strukturu – sportovec – trenér – manažer – vlastník.
- Sportovní soupeř chápán jako nepřítel.

SPORT A SOCIALIZACE: vrcholový a výkonnostní sport

Výkonnostní a vrcholový sport tak bezprostředně či zprostředkovaně socializačně posilují:

Hodnotu síly, rychlosti, ovládnutí protivníka, posouvání hranice lidských možností, vypjatost úsilí o vítězství, rekordy, odměnu, společenské uznání.

Ideu, že sportovní mistrovství je založeno na oddanosti tvrdé sportovní přípravy, resp. ochotu k oběti či bolesti.

Důraz na vytváření a překonávání rekordních výkonů, vymezování lidského těla nikoli jako cíle, nýbrž prostředku sportovní činnosti.

Selektivní systém výsad fyzicky nejzdatnějších a sportovně nejúspěšnějších.

Vytváření hierarchických autoritativních struktur sportovců, trenérů a vlastníků či administrátorů sportovních klubů.

SPORT A SOCIALIZACE: rekreační sport

Socializační význam sportu v rovině základních pohybově sportovních aktivit se projevuje v sílící míře i v souvislosti s působením tzv. **sedavé společnosti**, kdy kulturně, ekonomicky a sociálně podmíněný nedostatek přirozeného fyzického pohybu přináší růst nadváhy a obezity, zejména dětí a mládeže.

Tato problematika nás přenáší do nesmírně důležité oblasti zdravotní úrovně mas obyvatelstva a v silné míře akcentuje nezastupitelnost sportovně pohybových aktivit jako pravidelné celoživotně hodnotově zakotvené součásti plnohodnotného života a všestranného rozvoje jedince

SPORT A SOCIALIZACE: socializační aspekty sportu

Posilování pozitivního vztahu k pohybovým a sportovním aktivitám cestou intenzivní výstavby sportovních zařízení v socializačně významném školním prostředí škol:

Nové atraktivní sportovní zařízení posilují intenzivní pohybově sportovní aktivity u jedinců s již vytvořeným pozitivním vztahem k pohybu; pro pohybově pasivní není sama o sobě dostatečným podnětem aktivního přístupu ke sportování

Pokud je sportovní činnost uskutečňována na úkor všestrannosti individuálních příležitostí, znalostí a dovedností, zkušeností a vztahů, pak se otevírají možnosti vzniku negativních socializačních důsledků.

Komplexnost problematiky socializace sportem upozorňuje i na skutečnost, že postupná sportovní specializace pěstuje již v dětech „profesionální přístup“ (priority výkonu, vítězství odměny), zatímco volnočasová sportovní aktivity přinášejí spíše radost ze samotného pohybu, družného soupeření, pocitu relaxace.

FÁZE SPORTOVNÍ KARIÉRY

1. Prvotní expanze – první pokusy o sportovní činnost motivovaná primárně potřebou tělesného pohybu a pozitivního vzrušení.
2. Výběrové sebeuplatnění přináší sportovní specializaci, začínají převládat motivy společenského uplatnění nad prožitkovým uspokojením. Sílí touha po vítězství a úspěchu.
3. Sportovní mistrovství s jasnou převahou motivu sebeuplatnění a osobního úspěchu, společenského uznání a ekonomických výhod.
4. Involuce (zanikání, slábnutí) motivační struktury v závěru sportovní kariéry, trvalý pokles výkonnosti, problém ústupu ze slávy a ekonomických výhod.

Sportovní aktivity: socializační účinky

- Adrenalinové sporty – touha po dobrodružství, znaky rizika, nestandardní fyzický výkon náročné organizačně i finančně
- Fitness sporty – důraz na tělesnou (aerobní a silovou) zdatnost, budování „krásného, sexy“ těla.
- Klubové sporty – důraz na relaxaci a společenské kontakty
- Kosmetické sporty – důraz na dokonalý, přitažlivý tělesný vzhled.
- Požitkářské sporty – rekreační pohybové aktivity
- Rekreační sporty – odpočinek, zábava, zdraví, kondice, kamarádství.

Sportovně pohybové aktivity versus obezita

Fyzická aktivita - soubor chování zahrnujícího fyzický pohyb produkovaný svalovým výkonem vyžadujícím výdej energie.

Z odborného hlediska je možné odlišit tři kategorie úrovně či intenzity fyzické aktivity:

1. Naprostá absence fyzické aktivity (během posledních dvou týdnů)
2. Nepravidelná fyzická aktivita (několikrát do měsíce)
3. Pravidelná fyzická aktivita (nejméně pětkrát týdně více než 30 minut)
4. Pravidelná dynamická fyzická aktivita (praktikovaná nejméně třikrát týdně s více než padesátiprocentním využitím srdeční a dechové kapacity).

Pohybové aktivity versus sedavá společnost

Sedavý způsob života v práci i doma, mizí nutnost těžké fyzické námahy; faktor lenosti a konzumního (pasivního) způsobu života.

Podmínky aktivního praktikování sportovně pohybových aktivit (S/PA):

- životní a kulturní úroveň
- materiální prostředí (možnosti sportování)
- systém dopravy
- pracovní příležitosti a povaha práce
- vztahy mezi pohlavími, atp.

Pohybové aktivity versus sedavá společnost

Úroveň pohybových aktivit evropské mládeže

- Nízká úroveň aktivního sportování dívek
- Hoši zaměřeni na výkonnostní sport, dívky na fyzický zjev.
- Snížení věku sportovních začátků.
- Existence předškolní účasti na organizovaném sportu.
- Zdůrazňování významu fyzické aktivity při prevenci nadváhy a obezity.
- Podpora sportování ze strany rodičů, sourozenců a vrstevníků je významným impulsem pravidelných pohybových aktivit.
- Urbanizované prostředí nabízí více komerčního sportovního vyžití, venkovská scéna naopak umožňuje přirozenou scénu pro tzv. outdoorové aktivity.

Sociologie sportu – východiska

- sport patří mezi nejdiskutovanější společenské jevy nového tisíciletí

- význam sportu v rovině:

sociální

ekonomické

kulturní

- sport čelí nebo odráží také mnoho problémů:

komeracionalizace sportu

konzumní způsob života

drogy a doping

korupce, rasismus, násilí,...

Role a úkoly sociologie sportu

- popisuje a vysvětluje sociálně a kulturně podmíněné postavení sportu ve společnosti
- získává přehled o bohatém spektru vztahů sport vs. společnost
- klade kritické otázky související s tímto vztahem
- zaměřuje se na společenské a kulturní kontexty sportu

Role a úkoly sociologie sportu

- popisuje a vysvětluje sociálně a kulturně podmíněné postavení sportu ve společnosti
- získává přehled o bohatém spektru vztahů sport vs. společnost
- klade kritické otázky související s tímto vztahem
- zaměřuje se na společenské a kulturní kontexty sportu

Současná role sportu ve společnosti

- sport je integrální součástí světa, ve kterém žijeme
- sport je součástí naší kultury
- sport souvisí s naším postavením ve společnosti
- sport není jen aktivita sama o sobě, ale je **sociálním fenoménem**
- sport je provázán s daným sociálním a kulturním kontextem
- sport je tedy fenoménem moderní doby

Současná role sportu ve společnosti

- vrcholový sport plní různá další poslání
- vrcholový sport býval využíván jako prostředek politických cílů
- vrcholový sport je spojován s mnoha novými problémovými jevy:

násilí na stadionech

pasivní konzumace sportu

nekritický obdiv sportovních idolů

doping, sport a tipování výsledků

korupční jednání, sebepoškozování

Sport a jeho rysy v odborné sociologické literatuře:

- oddělenost od každodenního života
- spontaneita a nepředvídatelnost výsledků
- aktivní kreativita
- neproduktivní povaha usilování
- zdokonalování
- konzistentní jednání v rámci pravidel
- uspokojení z vítěztví

Sport ve společnosti

- doména, kde dochází ke konfrontaci individualismu a kolektivismu
- komplexní fenomén

sport a socializace

rekreace a sport

nástroj seberealizace

prostředkem lidského kontaktu (s přírodou)

prostředek prestižního uplatnění

SPORT A SOCIALIZACE

- Socializace – proces přizpůsobování se hodnotám a kultuře okolního světa
- Sport se v rámci socializace projevuje:

Příležitostí ověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti i mimo rámec sportu

Přispívá ke zkušenostem přenosným mimo vlastní rámec

Formuje nové vztahy

Zvyšuje pravděpodobnost kompetencí, zodpovědnosti, respektu k principu fair play

SPORT A SOCIALIZACE

Sport byl v historickém vývoji utvářen v rámci kulturně podmíněných sociálně ekonomických vztahů a plní v souladu s tímto faktem různé socializační funkce.

Je takový, jaká je společnost. V dnešní podobě dominantních forem sportu se vyznačuje:

1. sekularismem
2. otevřeností přístupu
3. specializací
4. racionalizací
5. byrokratizací
6. kvantifikací a záznamem nejlepších výsledků

SPORT A SOCIALIZACE

S rostoucím významem sportu v životě soudobého globálně se vyvíjejícího světa se aktualizuje řada otázek:

Co znamená sport v životě moderního (či postmoderního) člověka?

Jaký dopad má v rovině výkonnostního a rekreačního sportu?

Jakou roli hraje v plnohodnotném všestranném rozvoji každého jedince?

A zejména: Co si obecně můžeme představit pod pojmem socializace sportem?

SPORT A SOCIALIZACE

Sport se z hlediska socializačních důsledků projevuje zejména v kontextu:

Příležitosti prověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti a identitu i mimo rámec sportu.

Přístupu ke zkušenostem mimo rámec šatny a hrací plochy.

Formování nových vztahů, přesahujících i rámec samotného sportu.

Poučení, že sportovní zkušenost možno prakticky využít i v jiných oblastech života.

Příležitost jednat s jedincem jako komplexní osobností a nikoli jako jednostranně rozvinutým sportovcem

Šancí být kompetentní, zodpovědný a uznávaný i mimo úzký rámec sportu.

SPORT A SOCIALIZACE: vrcholový a výkonnostní sport

Jako dominantní forma sportu zdůrazňuje:

- Sílu, rychlost, ovládnutí protivníka, posouvání hranic lidských možností, vítězství, rekordy, tituly.
- Nezbytnost tvrdé sportovní přípravy, ochota k bolesti, oběti.
- Důraz na překonávání rekordů – lidské tělo nikoli cíl, ale prostředek sportovní činnosti.
- Praxe selektivního systému výsad fyzicky nejzdatnějších a nejúspěšnějších.
- Udržuje hierarchickou autoritativní strukturu – sportovec – trenér – manažer – vlastník.
- Sportovní soupeř chápán jako nepřítel.

SPORT A SOCIALIZACE: vrcholový a výkonnostní sport

Výkonnostní a vrcholový sport tak bezprostředně či zprostředkovaně socializačně posilují:

Hodnotu síly, rychlosti, ovládnutí protivníka, posouvání hranice lidských možností, vypjatost úsilí o vítězství, rekordy, odměnu, společenské uznání.

Ideu, že sportovní mistrovství je založeno na oddanosti tvrdé sportovní přípravy, resp. ochotu k oběti či bolesti.

Důraz na vytváření a překonávání rekordních výkonů, vymezení lidského těla nikoli jako cíle, nýbrž prostředku sportovní činnosti.

Selektivní systém výsad fyzicky nejzdatnějších a sportovně nejúspěšnějších.

Vytváření hierarchických autoritativních struktur sportovců, trenérů a vlastníků či administrátorů sportovních klubů.

SPORT A SOCIALIZACE: rekreační sport

Socializační význam sportu v rovině základních pohybově sportovních aktivit se projevuje v sílící míře i v souvislosti s působením tzv. **sedavé společnosti**, kdy kulturně, ekonomicky a sociálně podmíněný nedostatek přirozeného fyzického pohybu přináší růst nadváhy a obezity, zejména dětí a mládeže.

Tato problematika nás přenáší do nesmírně důležité oblasti zdravotní úrovně mas obyvatelstva a v silné míře akcentuje nezastupitelnost sportovně pohybových aktivit jako pravidelné celoživotně hodnotově zakotvené součásti plnohodnotného života a všestranného rozvoje jedince

SPORT A SOCIALIZACE: socializační aspekty sportu

Posilování pozitivního vztahu k pohybovým a sportovním aktivitám cestou intenzivní výstavby sportovních zařízení v socializačně významném školním prostředí škol:

Nové atraktivní sportovní zařízení posilují intenzivní pohybově sportovní aktivity u jedinců s již vytvořeným pozitivním vztahem k pohybu; pro pohybově pasivní není sama o sobě dostatečným podnětem aktivního přístupu ke sportování

Pokud je sportovní činnost uskutečňována na úkor všestrannosti individuálních příležitostí, znalostí a dovedností, zkušeností a vztahů, pak se otevírají možnosti vzniku negativních socializačních důsledků.

Komplexnost problematiky socializace sportem upozorňuje i na skutečnost, že postupná sportovní specializace pěstuje již v dětech „profesionální přístup“ (priority výkonu, vítězství odměny), zatímco volnočasová sportovní aktivity přinášejí spíše radost ze samotného pohybu, družného soupeření, pocitu relaxace.

FÁZE SPORTOVNÍ KARIÉRY

1. Prvotní expanze – první pokusy o sportovní činnost motivovaná primárně potřebou tělesného pohybu a pozitivního vzrušení.
2. Výběrové sebeuplatnění přináší sportovní specializaci, začínají převládat motivy společenského uplatnění nad prožitkovým uspokojením. Sílí touha po vítězství a úspěchu.
3. Sportovní mistrovství s jasnou převahou motivu sebeuplatnění a osobního úspěchu, společenského uznání a ekonomických výhod.
4. Involuce (zanikání, slábnutí) motivační struktury v závěru sportovní kariéry, trvalý pokles výkonnosti, problém ústupu ze slávy a ekonomických výhod.

Sportovní aktivity: socializační účinky

- Adrenalinové sporty – touha po dobrodružství, znaky rizika, nestandardní fyzický výkon náročné organizačně i finančně
- Fitness sporty – důraz na tělesnou (aerobní a silovou) zdatnost, budování „krásného, sexy“ těla.
- Klubové sporty – důraz na relaxaci a společenské kontakty
- Kosmetické sporty – důraz na dokonalý, přitažlivý tělesný vzhled.
- Požitkářské sporty – rekreační pohybové aktivity
- Rekreační sporty – odpočinek, zábava, zdraví, kondice, kamarádství.

Sportovně pohybové aktivity versus obezita

Fyzická aktivita - soubor chování zahrnujícího fyzický pohyb produkovaný svalovým výkonem vyžadujícím výdej energie.

Z odborného hlediska je možné odlišit tři kategorie úrovně či intenzity fyzické aktivity:

1. Naprostá absence fyzické aktivity (během posledních dvou týdnů)
2. Nepravidelná fyzická aktivita (několikrát do měsíce)
3. Pravidelná fyzická aktivita (nejméně pětkrát týdně více než 30 minut)
4. Pravidelná dynamická fyzická aktivita (praktikovaná nejméně třikrát týdně s více než padesátiprocentním využitím srdeční a dechové kapacity).

Pohybové aktivity versus sedavá společnost

Sedavý způsob života v práci i doma, mizí nutnost těžké fyzické námahy; faktor lenosti a konzumního (pasivního) způsobu života.

Podmínky aktivního praktikování sportovně pohybových aktivit (S/PA):

- životní a kulturní úroveň
- materiální prostředí (možnosti sportování)
- systém dopravy
- pracovní příležitosti a povaha práce
- vztahy mezi pohlavími, atp.

Pohybové aktivity versus sedavá společnost

Úroveň pohybových aktivit evropské mládeže

- Nízká úroveň aktivního sportování dívek
- Hoši zaměřeni na výkonnostní sport, dívky na fyzický zjev.
- Snížení věku sportovních začátků.
- Existence předškolní účasti na organizovaném sportu.
- Zdůrazňování významu fyzické aktivity při prevenci nadváhy a obezity.
- Podpora sportování ze strany rodičů, sourozenců a vrstevníků je významným impulsem pravidelných pohybových aktivit.
- Urbanizované prostředí nabízí více komerčního sportovního vyžití, venkovská scéna naopak umožňuje přirozenou scénu pro tzv. outdoorové aktivity.

Negativní jevy ve sportu

Vrcholový sport

- vrcholový sport – podílí se pozitivně i negativně na společenských aspektech globálního světa
- vrcholový sport má tendenci ke zkreslování
- hodnotová struktura diváka je výrazně ovlivněna sportovním ne/úspěchem
- 4 negativní tendence komerčního sportu:
 - 1) rozevírání propasti mezi elitním sportem a sportem rekreačním
 - 2) nepřiměřené přerůstání ega sportovce do elitářského individualismu
 - 3) slábnoucí autorita morálních stimulů
 - 4) fetišismus „fantastických“ výkonů, „sportovně-cirkusová“ show

Násilí, agresivita a hostilita

- NÁSILÍ = „užití nepřiměřené fyzické síly, které může být zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení“
- AGRESIVITA = „verbální či fyzické chování za účelem záměru ovládat, řídit či ranit jinou osobu“
- ZASTRAŠOVÁNÍ = „zneužití gest, slov a činů hrozících použitím násilí či agrese“
- HOSTILITA = „agresivní či nepřátelské jednání vůči druhým lidem, podstatným rysem hostility je hněvivé odmítání druhých, vědomá touha a snaha uškodit“

Násilí ve sportu

- „krvavé sporty jsou charakteristické již pro starověký „sport“
- současný sport se snaží projevy násilí eliminovat
- násilí se však stává prostředkem pro pobavení diváků
- současný mediální sport je orientován na „napětí“

4 základní typy násilí na sportovním poli:

1) surový fyzický kontakt

2) hraniční násilí

3) polokriminální násilí

4) kriminální násilí

(viz dále)

Násilí ve sportu

- Čtyři základní *typy násilí* na sportovním poli:
- **1. Surový fyzický kontakt** - formou srážky, narážení, strkání, obírání o míč, bránění v pohybu a dalších forem fyzického kontaktu, které mohou vést ke zranění.
- **2. Hraniční násilí** - zahrnuje sice praktiky porušující herní pravidla, to je ale hráči i trenéry tolerováno: strkání loktem v kopané, boj o kotouč při vhazování v ledním hokeji atp.
- **3. Polokriminální násilí** - praktiky, které hrubě porušují nejen pravidla, ale i uznávané právní a morální normy a ohrožují fyzicky hráče: kopance, údery do obličeje, zjevné fauly.
- **4. Kriminální násilí** - praktiky zjevně protizákonné a mezi hráči odsuzované a trestně stíhatelné, jako jsou kupříkladu pokusy během či po ukončení hry vážně zranit či dokonce zabít hráče.

Divácké násilí

- podněcuje sport násilí mezi diváky?
- je třeba rozlišovat mezi přímými diváky a televizními diváky
- násilí v průběhu sportovní události je charakteristické zejména pro kontaktní sporty
- diváci bývají hluční a silně emotivní
- v extrémních případech může dojít k tzv. davovému destruktivnímu násilí
- důsledkem destruktivního násilí ve sportu je zranění, smrt nebo ničení majetku

Násilí ve sportu

Reakce masových médií:

„Násilí, stejně jako jeho kritika, se dobře prodávají.“

Typologie násilí ve sportu (lední hokej):

- Taktické - prostředek dosažení taktických cílů na cestě dosahování vítězství (*agrese* jako součást hry).
- Symbolické - „Manifestace rituální agrese“ divácky atraktivních modelů chování.
- Věcné - Výraz nezvládnutí herních pravidel a krajně neadekvátních reakcí na chování a jednání soupeře.

Násilí ve sportu

Soudobá posedlost stále novými zážitky a senzacemi pak posiluje *explozivní reakce sportovních diváků* za situace, kdy světu sportu dominuje princip akčnosti, profesionalismu, vítězství, odměny.

Agresivita a výtržnosti v hledišti je zejména na půdě fotbalu výrazem apriorně *polarizovaného publika*, hledajícího možnosti vnitřních přetlaků, nálad a vášní v davovém uvolnění fotbalového fandovství.

Násilí ve sportu

Divácké konflikty

Intrapsychické vyplývající z nesouladu diváckého očekávání na jedné straně a skutečného vývoje utkání na druhé straně. Důsledkem může být podrážděnost či dokonce agrese.

Interpersonální zasahující dvě či více osob nebo více skupin a to z důvodů střetu apriorních individualizovaných či skupinových představ, názorů, postojů či zájmů, kdy se výrazně polarizuje vidění světa v kategoriích „TY – JÁ“ či „ONI – MY“.

Násilí ve sportu: Rozlišení sportovních diváků

Sportovní divák

Vyznačují se značnou velikostí, heterogeností a propustností., na druhé straně nízkou úrovní skupinových charakteristik, jako je stálost, stabilita, integrita, koheze či míra kontroly. Tuto skupinu dále charakterizuje *objektivnost hodnocení zápasů*, neexistence násilného chování a rasismu. *Pasivní* pozorovatelé hry, kteří nejsou ovládáni týmovou rivalitou, hodnotí zejména silný prožitek ze sledování sportovního klání.

Násilí ve sportu: Rozlišení sportovních diváků

Sportovní fanoušci

Vysoká míra skupinové stability a integrace, *klubismu* a projevů nacionalismu., střední velikost, stálost, míra intimity a propustnost, nízký stupeň projevů násilného chování, subjektivní hodnocení zápasů.

Jsou k určitému (zpravidla jedinému) sportu – zejména na půdě fotbalu - přitahování prostřednictvím oblíbeného týmu či hráče. Skupinu charakterizuje vidění sportovní scény na „MY“ a „ONI“ (fanoušci jiných klubů).

Násilí ve sportu: Rozlišení sportovních diváků

Ultras

Vysoce homogenní „skalní“ fanoušci usilující o co nejspektakulárnější průběh utkání a vyhýbající se přitom přímým konfliktům, násilí a vandalismu.

Jsou nositelé „*choreografie*“ utkání, k fandění používají pyrotechniku, transparenty, zpěv, charakterizovaní vysokou úrovní diváckých prožitků a zájmem o klubový život

Násilí ve sportu: Rozlišení sportovních diváků

Hooligans

Vysoká míra skupinové stability, integrity, homogenity, koheze, stálosti, autonomie, násilného chování, projevů nacionalismu a xenofobie, nízká úroveň skupinové propustnosti a krajně subjektivní hodnocení zápasů.

Primárním cílem je vyvolat konflikt či bitku s obdobnými skupinami soupeřova týmu. Svoji totožnost zdůrazňují především *streetwearovým* oblečením oblíbených odlišujících značek, vlajkami, šálami a navenek i vydáváním *fanzinů* (časopisů sportovních fanoušků) či působením na webových stránkách. Zejména na půdě fotbalových utkání jsme svědky rasistických, antisemitických a nacionálně-šovinistických projevů

Jistou „nadstavbou“ fotbalového chuligánství je v některých případech jeho propojení organizovaným zločinem.

Nejčastější projevy diváckého násilí

- konflikty s užitím verbálního i fyzického násilí
- vniknutí na hrací plochu
- házení předmětů na hrací plochu
- vandalismus
- výtržnosti

Násilí ve sportu

Téma násilí v prostředí sportovních diváků je stále aktuálnější
ozvláštňováno silícími formami *fotbalového chuligánství mimo
stadiony*.

Hledisko věkové struktury upozorňuje na vnitřně funkčně
diferencované skupiny v rozmezí zhruba 10–30 let, když skutečně
vysoce společensky nebezpečnými jsou jedinci tvořící tzv. tvrdé jádro
(hooligans).

7 typů sociálních rolí fanoušků v kotli:

iniciátor chorálů, útočník, šašek, chuligán, organizátor, rváč, opilec

Násilí ve sportu

Diskuse ohledně **příčin fotbalového chuligánství** se zpravidla orientují na možnosti a meze pochopení chování jeho aktérů, když se má obecně zato, že jde o *reflexi*:

- Vazby na nižší sociální vrstvy společnosti.
- Nízké úrovně vzdělanosti.
- Nízkého kreditu profesní příslušnosti.
- Touhy vyhledávat vzrušující a nebezpečné situace.
- Ostentativně prezentovat svoji maskulinitu.

Subkultury ve sportu

Kultura =

z lat. *Colere* – vzdělávat, pěstovat, pečovat

dvojí chápání pojmu kultura a to v závislosti na **užším a širším pojetí**

1) vše, co lidská civilizace vytváří, jedná se zejména o materiální a duchovní výtvořiny lidské civilizace

2) zabývá projevy lidského chování, zvyklostmi, komunikačními normami, systémy hodnot atp.

osobnost člověka je determinována především kulturou, nikoli biologicky
kultura se získává a priori komunikací a učením, nikoli dědičností

definice: kultura je znakem pro rozdílně velké sociální skupiny, jež se vzájemně odlišují jedna od druhé. Právě kultura (resp. jednotlivé kultury) je specifický lidský fenomén, který odlišuje lidskou společnost od zvířecích společenství.

Subkultury ve sportu

Subkultura =

označuje skupinu lidí, které něco spojuje, mají něco společného
jednotícím prvkem může být společný zájem, sport atp.
přesné vymezení a definice pojmu je obtížné

dva základní typy definic subkultur:

- 1) definice substanční
- 2) definice funkcionální

substanční definice poukazuje na **podstatu** dané subkultury
definice funkcionální je zaměřena na **úlohu** dané subkultury

Sociologický slovník

charakterizuje subkulturu jako dílčí skupinu, která se diferencuje a jistým způsobem se odlišuje od společnosti uznávané kultury

Subkultury ve sportu

Vývoj pojmu subkultura

Chicagská škola

počátky výzkumu subkultur jsou spojovány s Chicagskou univerzitou tzv. chicagská škola v období 20. – 30. let 20. století

Chicagská škola je sociologický myšlenkový proud, jehož hlavním zájmem bylo studium městského života, zkoumání deviantních jedinců a kriminalita mládeže

Chicago bylo známé jako „ideální laboratoř“ městského života

výzkumníci chicagské školy shromáždili velké množství dat a to především prostřednictvím přímého kontaktu s respondenty, zúčastněným pozorováním a metodou *labelling theory*

závěry prokázali existenci různých sociálně-ekologických oblastí v rámci města, kde platila odlišná pravidla chování v těchto oblastech bylo kriminální jednání častější, než v ostatních lokalitách

hlavní přínos chicagské školy je tedy spatřován v ekologických studiích, jež jsou zaměřeny na geografické rozložení kriminality

Subkultury ve sportu

Vývoj pojmu subkultura

CCCS v Birminghamu

V sedmdesátých letech navazuje na výzkumníky z chicagské školy Birminghamská univerzita

Po druhé světové válce se rozvinul zájem o studium kultury a zejména o rozvoj subkultury mládeže

Předmětem výzkumů byly zejména britské skupiny mládeže s jejich reakcemi na změny ve společnosti v poválečném období.

Tato skutečnost souvisela zejména se zlepšením finančních podmínek mládeže, rozvojem médií...

Při Birminghamské univerzitě ve Velké Británii bylo založeno v roce 1968 Richardem Hoggartem CCCS

Dále byl ve výzkumech zohledňován styl, móda, image, zkoumání formativní role médií, hudby a slangové mluvy ve vztahu k subkulturám (Smolík, 2010).

Vědci z CCCS nahlíželi na problematiku subkultur spíše jako na vzdorovité chování vůči většinové kultuře

Můžeme také pozorovat odklon od etnických k sociálně-třídním problémům, jež vedly k vzniku subkultur, zvýšená pozornost byla věnována zejména delikventním skupinám mládeže

Subkultury ve sportu

Vývoj pojmu subkultura

Post-subkulturní teorie

přístup odborníků z CCCS byl hojně kritizován

kritika se vztahovala na nedostatečné zohledňování aspektu pohlaví, ve výzkumech byl opomínán vliv médií a v neposlední řadě byly výsledky výzkumů aplikovatelné pouze na britské prostředí

v dnešní dynamické době je možné subkulturu chápat jako společenství lidí mající určitý model hodnot, zvyků, tradic, rituálů, zájmů, které jistým způsobem ovlivňují jejich chování a především životní styl všech zúčastněných členů

postupem času se vytrácí striktní vymezení subkultur

David Muggleton (2003) hovoří také o postupném smývání hranic mezi jednotlivými subkulturami, příčinu vidí v zejména úpadku majoritní společnosti

vlivem úpadku majoritní společnosti a nejednotnosti většinové kultury společnosti se tedy nemají subkultury proti čemu vymezovat

Subkultury ve sportu

Vývoj pojmu subkultura

Post-subkulturní teorie

podle Hebdige (2012) vzniká subkultura na základě jádra autentických zakladatelů, tedy stylových inovátorů.

autentické jádro tedy vytváří subkulturu, která je posléze využita médii, zpracována a rozšířena do společnosti, lidé potom spolu s kulturním produktem přijímají i životní styl

proti tomuto tvrzení o vzniku subkultur se ostře ohradil právě Muggleton

podle Muggletona (2000) se členství v jednotlivých subkulturách postupem času velmi proměnilo, příslušníci subkultur vnímají členství v dané subkultuře jako záležitost individuální volby, setrvávají v subkulturách na základě vlastního svobodného rozhodnutí, cítí potřebu odlišit se od většinové společnosti

charakteristické pro post- moderní pojetí subkultury je i depolitizace a v neposlední řadě i odklon od třídního zakotvení

Subkultury ve sportu

Subkultury a sport

primárním zájmem jsou zde sporty nazývané jako alternativní, extrémní, akční nebo lifestylové přesné vymezení disciplín, které spadají pod tato označení, nenalezneme

běžně sem bývají řazeny sporty jako *skateboarding, snowboarding, kitesurfing, parkour, BMX, base jumping, skikros* či *extrémní lyžování* a mnoho dalších

některé z těchto sportů jsou již součástí velkých a vysoce medializovaných podniků typu olympijských her nebo X Games

přesto stále alespoň zčásti vykazují charakteristiky, které je vydělují od sportů takzvaně mainstreamových (tradiční disciplíny jako jsou fotbal, hokej, atletika apod.)

dle Rineharta představují alternativu mainstreamovým sportům a jejich hodnotám, ať už na praktické či ideologické bázi

Subkultury ve sportu

Subkultury a sport

existuje i další velká oblast sportovních subkultur, kterou tvoří nikoliv jen samotní aktivní sportovci, ale i fanoušci a diváci obecně.

u některých sportů dochází ke značnému překryvu skupin aktérů praktikujících danou disciplínu a jejich publika.

k výraznému rozdělení nastává až během procesu modifikace dané disciplíny, kdy tato se stává objektem zájmu masových médií a jiných komerčních zájmů.

u řady mainstreamových sportů sledujeme naopak zřetelné vydělení různých kategorií fanoušků, diváků, chuligánů, ultras či podporovatelů.

ti jsou často v těsném spojení s konkrétním klubem, nicméně jak ukazují výzkumy třeba ve fotbalovém prostředí, tato vazba může být i negativní – členové fandovské subkultury mohou odmítat hodnoty a styl managementu „svého“ klubu a mohou být vůči nim v opozici.

Subkultury ve sportu

Subkultury a sport

na základě teoretických i empirických studií může být pro sportovní subkultury charakteristický například životní styl

provozování sportovních aktivit je propojeno s identitou aktérů; oni jen nepraktikují určitý sport, ale jsou přímo oněmi „skejtáky či bajkery“

častým distinktivním znakem subkultur je rezistence vůči vnějším hegemonním vlivům

příkladem může být odpor části skateboardingové nebo windsurfování komunity proti zařazení těchto disciplín na program olympijských her

komerční a mediální vlivy nejsou v subkulturách primárně odmítané, pokud nenarušují autenticitu komunity

subkulturní aktéři běžně aktivně využívají masová nebo sociální média nebo se sami věnují komerční činnosti, např. prodeji sportovního zboží, potřebného pro samotnou sportovní aktivitu.

Subkultury ve sportu

Sportovní subkultura v době informačních technologií

spojitost mezi subkulturou mladých a sportovními subkulturami lze spatřovat i ve zjištění, že jsou formovány pomocí a skrze média, přičemž svoji úlohu v tomto procesu hrají média masová i média spjatá s konkrétní subkulturou

důležitým činitelem se stává internet, neboť jeho schopnost mobilizace větších či menších skupin, stejně jako nové způsoby formování identity, mohou hrát důležitou roli při formování sportovních subkultur a vytvářet nový virtuální subkulturní prostor ve formě „online sportovních komunit či fanzinů

přestože uskupení (sportovní) vykazují nestabilitu, dynamiku a změnu, pro ty, kteří se identifikují jako účastníci, je zde také vysoká úroveň stability a osobitost ve smyslu kulturní kolektivní identity a forem statusu

Komunální význam sportu

sport je provázaný s komunálním životem – s místním společenstvím obce, čtvrti nebo města

komunitní život v rozporu se současnými trendy globalizace a urbanizace

komunita (*z lat. *communitas**) je sociologickou kategorií, která je spojována s pojmy společenství a pospolitost

jedná se o sociální útvar charakterizovaný zvláštními vnitřními vazbami

specifické postavení v rámci širšího společenství

komunitou rozumíme komplex sociálních vztahů v dané lokalitě

sledujeme vzájemné působení a vývoj

výše uvedené pak ovlivňuje specifické formy organizace sportu a jeho praktikování obecně

Sport je v souvislosti s komunitami chápán zejména jako prostředek pro utváření, udržování a rozvíjení sociálních vazeb

Komunální význam sportu

Sport má dopad na společenství ve dvou ohledech:

- 1) posiluje obecné povědomí sounáležitosti
- 2) přispívá k regeneraci populace

sport má schopnost pěstovat harmonizující občanské povědomí na úkor nesnášenlivosti
sport posiluje zdravý patriotismus, loajalitu občanů a politiků s městem či regionem

Komunální význam sportu - vývoj

rozvoj moderního sportu, vznik a růst národních států se podepsaly na kvalitě urbanizovaného komunitního života

sport byl dříve soustředěn mezi společenské elity (jako aktivní činnost i jako podívaná)

postupně sport přerůstá do dalších sfér sociální struktury

elity se zpočátku distancovaly od rostoucích mas městských obyvatel

(např. kriket nebo baseball v USA)

ve druhé pol. 19. století dochází k postupnému přesunu působení společenské elity z „výsluní amatérského sportu do oblasti sportu profesionálního/diváckého sportu

magnáti i politici věřili, že bude sport prostředkem k dosahování vytrvalosti a poctivé práce

sport měl být zárukou stability v časech nepředvídatelných sociálních změn

rostoucí střední třída ve sportu viděla prostředek rozvoje fyzické dovednosti

(harmonie duše a těla – Sokol)

Komunální význam sportu - vývoj

stále více obyvatel má více prostředků a volného času

zlepšují se dopravní možnosti pro účast na organizovaných formách sportování

sport se stává prostředkem prevenci negativních sociálních jevů – zahálky, alkoholismu, kouření, drogové závislosti a násilí

sport je v současnosti nástrojem sociální integrace a městské regenerace

sport vytváří povědomí místní identity, občanské hrdosti, sport oživuje chátrající městské čtvrti, přispívá s rozšiřování infrastruktury, podporuje význam sousedských vztahů

tento „sociální kapitál“ může být i devalvován – viz problémy ve sportu – komercializace sportu, nepřiměřené fandovství, hooligans, atp.

Komunální význam sportu - vývoj

vztahy mezi sportem a místním společenstvím nejsou statické, fungují v souladu s danými sociálními, politickými, ekonomickými a kulturními podmínkami

globální komercializace sportu prostupuje i do komunální sféry

pozitivní působení sportu pomáhá budovat občanskou společnost

Jaké je opodstatnění veřejné podpory sportu?

- existuje více, mnohdy protichůdných, argumentů, proč veřejný sektor podporuje sport nebo do sportovního prostředí nějakým způsobem zasahuje
- v různých zemích byla navíc veřejná podpora sportu ovlivněna odlišným politickým, ekonomickým, kulturním či společenským vývojem
- velká část dostupné literatury se věnuje argumentům podpory sportu na státní úrovni či opodstatněním investic do profesionálního sportu
- méně autorů se již zabývá lokální úrovní – účastí samospráv ve sportu
- základní, obecné záměry veřejné politiky ve sportu:
 - a) rozvoj sportu pro všechny
 - b) úspěch v soutěžích, ať už na lokální, národní či mezinárodní úrovni
 - c) zajišťování občanských práv
 - d) sport jako nástroj veřejné politiky

Sport pro všechny

- z empirických poznatků je zřejmé, že různé skupiny obyvatel vykazují rozdílnou míru sportovních aktivit
- v prostředí sportu se projevují diference jak na základě vertikálních charakteristik obyvatel, tak charakteristik horizontálních
- za jednu z příčin těchto diferenciací či celkově nízké participace bývá považována nerovnoměrná **dostupnost sportu**
- základem myšlenek sportu pro všechny tak je učinit sport dostupným všem obyvatelům
- tomu odpovídají také definice Evropské charty sportu pro všechny či Evropské charty sportu
- sport by tak měl být poskytován bez jakékoli diskriminace a měla by být přijata opatření tak, aby bylo všem lidem umožněno účastnit se sportovních aktivit

Sport pro všechny

- ačkoliv podle některých autorů nedostatečná dostupnost nebývá vnímána jako podstatná překážka aktivního sportování, výsledky výzkumu sportovní participace hovoří většinou o opaku
- dostupnost sportovní infrastruktury má významný vliv na vzorce sportovní aktivity bez ohledu na socio-ekonomické postavení obyvatel
- existuje vztah mezi fyzickou aktivitou dětí a jejich vnímáním dostupnosti sportovních zařízení, další studie toto potvrzují také u dospělých
- výzkum dále naznačuje, že čím blíže zařízení člověk žije, tím pravděpodobněji jej bude navštěvovat
- osoba žijící blíže rovněž využívá zařízení v kratších intervalech
- **Koncept sportu pro všechny se tak řadí mezi základní pilíře současných sportovních politik**

Sport pro všechny

- na význam dostupnosti sportu dlouhodobě poukazují mnohé z mezinárodních organizací
- Mezinárodní olympijský výbor, Organizace spojených národů či Evropská unie deklarují, že je sport lidským právem
- v článku 1 Olympijské charty je zakotveno: **„Provozování sportu je lidským právem. Každý jednotlivec musí mít možnost provozovat sport v souladu se svými potřebami.“**
- Sport byl definován jako lidské právo Radou Evropy již v roce 1975 prostřednictvím Evropské charty sportu pro všechny
- v roce 1993 navázala Rada Evropy na tento dokument Evropskou chartou sportu
- „vlády, s ohledem na podporu sportu jako významného faktoru lidského rozvoje, přijmou opatření nezbytná k tomu, aby každému jednotlivci bylo umožněno participovat ve sportu“

Sport pro všechny

článek 4 Evropské charty sportu:

- 1) přístup ke sportovním zařízením bude zajištěn bez jakékoli diskriminace, která se týká pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, náboženství, politických či jakýchkoliv jiných názorů, národnostního či sociálního původu, příslušnosti k nějaké národnosti menšině, majetku, rodu či jakékoliv jiné okolnosti.
- 2) budou přijata opatření poskytující všem občanům možnost sportovat a případně i další opatření, umožňující mladým lidem, projevujícím potenciální schopnosti, ale také osobám či skupinám osob znevýhodněných či tělesně postižených, plně těchto možností využívat.
- 3) vzhledem k tomu, že provozování sportu závisí částečně i na počtu a rozmanitosti sportovních zařízení a jejich dostupnosti, spadá jejich celkové plánování do kompetence orgánů státní správy. Ty budou přihlížet k celostátním, krajským i místním potřebám, ale také k již existujícím veřejným, soukromým či komerčním zařízením. Odpovědní činitelé přijmou opatření umožňující odpovídající spravování i plné využití těchto zařízení při zajištění bezpečnosti provozu.
- 4) vlastníci sportovních zařízení učiní nezbytná opatření k tomu, aby handicapovaným osobám, včetně tělesně nebo duševně postiženým, umožnili přístup do těchto zařízení

Sport pro všechny

- samotnou realizaci myšlenek sportu pro všechny je třeba chápat odlišně v kontextu tradic a vývoje v jednotlivých zemích
- existuje rozpor mezi systémovými a empirickými přístupy ke sportu pro všechny
- **systémové (top-down) pojetí** je charakteristické definováním obecných cílů na nejvyšší (vládní, střešní) úrovni, které jsou pak dále realizovány prostřednictvím konkrétních opatření směrem dolů a končí u samotných sportujících
- typickým příkladem jsou postkomunistické státy, ve kterých tento přístup přetrval z předchozího režimu
- **empirické pojetí (bottom and upwards)** je spojováno především s neformálními aktivitami, které určují sami občané – ti dole
- vzhledem k historickému vývoji a tradicím na území ČR je pojetí sportu pro všechny silně spojeno se spolkovým sektorem, dalo by se dokonce říci, že právě spolkový sektor položil na našem území základ hnutí sportu pro všechny
- tradice v účasti ve sportu tak jsou spjaty především s organizovanou formou sportu

Sport pro všechny

- samotnou realizaci myšlenek sportu pro všechny je třeba chápat odlišně v kontextu tradic a vývoje v jednotlivých zemích
- existuje rozpor mezi systémovými a empirickými přístupy ke sportu pro všechny
- **systémové (top-down) pojetí** je charakteristické definováním obecných cílů na nejvyšší (vládní, střešní) úrovni, které jsou pak dále realizovány prostřednictvím konkrétních opatření směrem dolů a končí u samotných sportujících
- typickým příkladem jsou postkomunistické státy, ve kterých tento přístup přetrval z předchozího režimu
- **empirické pojetí (bottom and upwards)** je spojováno především s neformálními aktivitami, které určují sami občané – ti dole
- vzhledem k historickému vývoji a tradicím na území ČR je pojetí sportu pro všechny silně spojeno se spolkovým sektorem, dalo by se dokonce říci, že právě spolkový sektor položil na našem území základ hnutí sportu pro všechny
- tradice v účasti ve sportu tak jsou spjaty především s organizovanou formou sportu

Historické hledisko veřejné podpory sportu

- společně s rozvojem sportu a způsoby trávení volného času až do dnešní podoby se vyvíjely nebo obměňovaly principy veřejné podpory sportu
- sport sloužil (a stále slouží) také jako nástroj pro řešení mnohých společenských problémů a naplňování cílů, které se sportem samotným zdánlivě nemají mnoho společného
- opodstatnění veřejné podpory tak často nesouvisí jen s cíli vysoké účasti populace (sport pro všechny) či s orientací na výkon a výsledky (výkonnostní a elitní sport)
- veřejná podpora sportu odráží širší historicko-politický kontext
- v devatenáctém století byly principy veřejné podpory sportu založeny mimo jiné na zlepšování kvality života dělnické třídy, na zdravotních či válečných účelech
- od druhé poloviny devatenáctého století se sport rozvíjí především ve sportovních klubech
- na českém území jsou po pádu Bachova absolutismu svobodně zakládány sportovně zaměřené spolky (Tělocvičná jednota Pražská – později Sokol Pražský, Pražský mužský turnerský spolek)
- amatérský sport tak prochází demokratizací, již není jen výsadou vyšších vrstev, celkově narůstá počet klubů i jejich členů
- negativní stránkou je militarizace sportu

Historické hledisko veřejné podpory sportu

- úlohu státu při podpoře sportu lze dobře ilustrovat na příkladu nově vznikající Československé republiky
- důkazem rostoucího významu spolkového hnutí bylo zastoupení Sokola ve státním Poradním sboru pro tělesnou výchovu
- hlavní roli ve sportu pro všechny sehrály zpočátku spolky, především pak Sokol, jehož činnost sahala i do nejmenších obcí
- rozdělení kompetencí mezi různá ministerstva svědčilo o využití sportu pro zdravotní, obranné či ekonomické účely
- sport tak našel v meziválečném Československu své místo také v sociální politice státu
- komunistický režim rušil nezávislé sportovní subjekty a s využitím sítě sokolských organizací vytvářel organizace ovládané státem
- sport byl zpolitizován, prosazován byl jeho branný a budovatelský význam
- zdůrazňována byla masovost sportu, stát podporoval rozvoj základní sítě sportovních zařízení
- v případě masového sportu byl kladen především důraz na zideologizované spartakiády

Historické hledisko veřejné podpory sportu

- v období transformačních změn zanikly nebo se transformovaly centrálně řízené organizace, sportovní prostředí se zbavilo přímé kontroly státu, organizace se osamostatnily
- změny, které se projevily po pádu komunismu, byly kontroverzní – posiluje role výkonnostního a vrcholového sportu a stranou zůstává podpora sportu masového – sportu pro všechny
- za sport pro všechny totiž převzaly zodpovědnost spolky, jejichž zaměření a styl managementu byly do značné míry determinovány předchozím obdobím totality
- nabídka dostatečně nereflektovala potřeby obyvatel, spolky sloužily ve sportu již etablované části populace
- pozvolně se projevovaly snahy o vymezení úlohy státu a místních samospráv při podpoře sportu
- tento poměrně dlouhý proces vyvrcholil až přijetím zákona o podpoře sportu v roce 2001
- stát se zaměřil na podporu výkonnostního a elitního sportu reprezentovaného střešními organizacemi, v případě sportu pro všechny postupně nabývá na významu podpora sportu na úrovni obcí a měst
- obce mohou flexibilně reagovat na potřeby obyvatel, neboť je vztah mezi poskytovateli a uživateli sportovních zařízení oproti předchozím obdobím užší
- sport tak začíná být na lokální úrovni využíván také jako nástroj sociální politiky, rozvojových priorit či ekonomických záměrů

Historické hledisko veřejné podpory sportu

- v období transformačních změn zanikly nebo se transformovaly centrálně řízené organizace, sportovní prostředí se zbavilo přímé kontroly státu, organizace se osamostatnily
- změny, které se projevily po pádu komunismu, byly kontroverzní – posiluje role výkonnostního a vrcholového sportu a stranou zůstává podpora sportu masového – sportu pro všechny
- za sport pro všechny totiž převzaly zodpovědnost spolky, jejichž zaměření a styl managementu byly do značné míry determinovány předchozím obdobím totality
- nabídka dostatečně nereflektovala potřeby obyvatel, spolky sloužily ve sportu již etablované části populace
- pozvolně se projevovaly snahy o vymezení úlohy státu a místních samospráv při podpoře sportu
- tento poměrně dlouhý proces vyvrcholil až přijetím zákona o podpoře sportu v roce 2001
- stát se zaměřil na podporu výkonnostního a elitního sportu reprezentovaného střešními organizacemi, v případě sportu pro všechny postupně nabývá na významu podpora sportu na úrovni obcí a měst
- obce mohou flexibilně reagovat na potřeby obyvatel, neboť je vztah mezi poskytovateli a uživateli sportovních zařízení oproti předchozím obdobím užší
- sport tak začíná být na lokální úrovni využíván také jako nástroj sociální politiky, rozvojových priorit či ekonomických záměrů

Ekonomické hledisko veřejné podpory sportu

tržní selhání ve sportovním prostředí, poskytují argumenty pro zásahy veřejné správy ve sportu či přímé poskytování veřejných sportovních služeb

sportovní ekonomové rozlišují dvě hlavní kategorie argumentů účasti veřejného sektoru ve sportu:

- argumenty související se společenskou efektivností a)
- argumenty související se sociální spravedlností b)

a)

v případě společenské efektivnosti může být trh efektivní pro jednotlivé účastníky, ale nemusí být efektivní pro společnost, protože nebere v úvahu všechny sociální přínosy sportu

společensky žádoucí výstup nebude produkován trhem

zdůrazňují úlohu veřejné správy

b)

argumenty související se sociální spravedlností slouží jako důvody pro dotování spotřebitelů, poskytovatelů či poskytování sportovních služeb za účelem zajištění spravedlivých podmínek pro všechny, čemuž odpovídá koncept sportu pro všechny

Ekonomické hledisko veřejné podpory sportu

Veřejné statky

v případě sportu lze za veřejný statek považovat volně přístupnou cyklostezku nebo hrdost a nadšení po úspěších vrcholových sportovců

Smíšené (klubové) statky

ve sportu mohou být některá zařízení volně přístupná, jiná za poplatek, jehož výší může docházet k vyloučení některých skupin. Nicméně důležitou úlohu v případě sportovních zařízení sehrává kapacita. Projevuje se zde efekt přetížení, s rostoucí spotřebou tak klesá kvalita statku.

Externality

sportovní prostředí vytváří negativní externality například nadměrným hlukem v okolí stadionů nebo důsledkem chování radikálních fanoušků

se sportem jsou však spojovány především externality pozitivní - poskytováním sportovních zařízení vznikají pozitivní externality v okolí (daňové příjmy, zdraví obyvatel) i v zařízení samotném (tržby, zaměstnanost) dochází také k prevenci dalších negativních externalit – kriminality, sociálního vyloučení a především ke snížení nákladů ve zdravotnictví v souvislosti se sportovními aktivitami populace

Ekonomické hledisko veřejné podpory sportu

Meritní statky

pokud by byly tyto statky poskytovány pouze trhem, nemusela by být zaručena veřejná prospěšnost nebo dostupnost všem obyvatelům

příkladem meritního statku je například školství či zdravotnictví

povahu sportovních zařízení jako meritních statků lze ilustrovat na situaci, kdy se obce nezbavují ztrátových sportovních zařízení ve prospěch soukromých subjektů nebo nehledají jiný účel pro hlavní využití sportovních zařízení, ale dotují je a poskytují občanů

Přirozený monopol (nedostatečná konkurence)

za příklad přirozeného monopolu v případě sportovních zařízení v obcích lze považovat plavecký bazén nebo zimní stadion - vybudování nových sportovních zařízení stejného druhu brání vysoké náklady na realizaci či přítomnost současných zařízení

Zanedbávání budoucnosti

Chování tržních účastníků je podmíněno krátkodobými zájmy, což vede k maximalizaci krátkodobých zisků „i za cenu dlouhodobých ztrát“ příkladem souvisejícím s prostředím sportu je nabídka a upřednostňování spotřeby takových forem zábavy, které člověku z dlouhodobého hlediska škodí

Ekonomické hledisko veřejné podpory sportu

Meritní statky

pokud by byly tyto statky poskytovány pouze trhem, nemusela by být zaručena veřejná prospěšnost nebo dostupnost všem obyvatelům

příkladem meritního statku je například školství či zdravotnictví

povahu sportovních zařízení jako meritních statků lze ilustrovat na situaci, kdy se obce nezbavují ztrátových sportovních zařízení ve prospěch soukromých subjektů nebo nehledají jiný účel pro hlavní využití sportovních zařízení, ale dotují je a poskytují občanů

Přirozený monopol (nedostatečná konkurence)

za příklad přirozeného monopolu v případě sportovních zařízení v obcích lze považovat plavecký bazén nebo zimní stadion - vybudování nových sportovních zařízení stejného druhu brání vysoké náklady na realizaci či přítomnost současných zařízení

Zanedbávání budoucnosti

Chování tržních účastníků je podmíněno krátkodobými zájmy, což vede k maximalizaci krátkodobých zisků „i za cenu dlouhodobých ztrát“ příkladem souvisejícím s prostředím sportu je nabídka a upřednostňování spotřeby takových forem zábavy, které člověku z dlouhodobého hlediska škodí

Sociální exkluze, inkluze a sport

V souvislosti s tvrzeními o **obecné prospěšnosti sportu**, jeho využitím jako nástroje sociální politiky a v návaznosti na nové poznatky o sportovní účasti jsou častěji diskutovány koncepty **sociální exkluze** (sociálního vyloučení) či **sociální inkluze** (sociálního začleňování)

v západní Evropě jsou oba koncepty akcentovány také v prostředí sportu a jsou spojeny s různými

dimenzemi **sociálních diferenciací ve sportu**, nízkou účastí populace či s využitím sportu jako nástroje řešení různých společenských problémů

oba termíny jsou také v koncepčních dokumentech jak na úrovni států, tak na mezinárodní úrovni

Evropská unie deklaruje za jeden ze svých hlavních úkolů řešení sociálního vyloučení a podporu sociálního začleňování

Sociální exkluze

dříve byl problém sociálního vyloučení spojován s problematikou chudoby
od poloviny 90. let se pojetí sociálního vyloučení postupně rozšířilo
mění se totiž samotný předmět zájmu sociální exkluze
přesun pozornosti od otázek rovnosti k otázkám spravedlnosti
*(i rovnost může být nespravedlivá a nerovnosti mohou být považovány
za spravedlivé a nemusí narušovat integraci společnosti)*

sociální vyloučení lze chápat buď jako stav nebo jako proces

sociální exkluze interpretována jako **proces**, „při němž jsou někteří jedinci dotlačeni k okraji společnosti a je jim zabráněno v občanské participaci na základě jejich chudoby, schopností, nedostatku příležitostí k celoživotnímu vzdělávání nebo v důsledku diskriminace

sociálně vyloučení mají malý přístup k moci, a proto se často cítí bezmocní a neschopni mít kontrolu nad rozhodnutími, která ovlivňují jejich každodenní život

Sociální exkluze

nedostatečná participace jedinců i kolektivit v těch oblastech společenského života, v nichž se podle převládajících sociálních norem tato participace obecně očekává

budeme-li chápat sport jako součást veřejných služeb či komunitního života, můžeme také sport zařadit do předmětu zájmu obecné problematiky sociální exkluze

Sociální inkluze

oproti sociální exkluzi je sociální inkluze méně zažitým pojmem

důvodem je skutečnost, že zatímco exkluze popisuje reálné nežádoucí procesy ve společnosti, je koncept inkluze založen na volbě konkrétních intervencí, které by měly zabránit mechanismům sociální exkluze

sociální inkluzi tak lze chápat jako soubor nástrojů, strategií či opatření sociální politiky pro eliminaci sociálního vyloučení

proces zlepšování podmínek pro jednotlivce a skupiny k participaci ve společnost

sociální inkluze je procesem, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný

Sociální exkluze, inkluze a sport

termín sociální exkluze je zpočátku chápán v užším smyslu, než je tomu v současnosti, týkal se především sportu vrcholového

odkazoval na diskriminaci vrcholových sportovců, kterým bylo znemožněno zastávat některé role ve sportu z důvodu jejich národnosti či etnického původu

dále byla exkluze v kontextu sportu diskutována v rámci obecných společenských témat – například problematiky rasových a etnických menšin, diskriminace nebo sociální mobility

v současnosti problematice sociální exkluze ve sportu dominují témata chudoby, výchovy a exkluze dětí nebo starších lidí, multikulturní společnost a sport, exkluze zdravotně znevýhodněných, problematika genderu, delikvence mladistvých či „venkovské a městské hledisko“ sociální exkluze

SPORT A MÉDIA

... 1989 – cenzura médií, agitace.

- 13. 2. 1992 – příchod internetu
- 1994 – komerční využití sítě
- 2004 – vznik facebooku
- 2010 – rozmach nových médií
- 2020 – předpoklady, vize

VZTAH SPORTU A MÉDIÍ

Sport je celospolečenský fenomén, organizovaně se mu věnuje 2,7 milionů občanů napříč sociálními i věkovými skupinami, další zhruba 3-4 miliony pak neorganizovaně, jedná se o **největší zájmovou skupinu** v zemi

Sportovní prostředí

- Vysílací práva (OH, fotbal, hokej, atletika...)
- Vizibilita komerčních značek
- Prodej reklamního prostoru

Média: prodej vlastního obsahu

- Média jako informační zdroj
- Výsledky, přímé přenosy, zpravodajství

Platforma pro marketingovou komunikaci

MEDIÁLNÍ LEGISLATIVA

Ústava: Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny. **Cenzura je nepřípustná.**

Zákon o Českém rozhlasu z roku 1991 - **Veřejná služba** v oblasti rozhlasového vysílání

Zákon o České televizi z roku 1991 - **Veřejná služba** v oblasti televizního vysílání

Zákon o ČTK z roku 1992

Tiskový zákon z roku 2000. Upravuje práva a povinnosti vydavatelů periodického tisku. Právo na odpověď.

Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání z roku 2001. Definice pojmů jako sponzoring, skrytá reklama, pořad, program).

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání.

Veřejnoprávní instituce nejsou státní!

Stát neodpovídá za závazky ČT, ČRo a ČTK x ČT, ČRo a ČTK neodpovídají za závazky státu.

KLUB SPORTOVNÍCH NOVINÁŘŮ ČR

je dobrovolným profesním sdružením, které vzniklo už v roce 1923. KSN začal pracovat dokonce o tři roky dříve než Syndikát československých novinářů.

Do listopadu 1989 byl součástí Svazu novinářů. S příchodem demokracie si vytvořil stanovy a stal se samostatným právním subjektem.

Sdružuje profesionální novináře, televizní a rozhlasové reportéry, fotoreportéry a filmaře, kteří se zabývají převážně sportovní problematikou, bez ohledu na jejich národnost.

Spolurozhoduje o udělení akreditací na významné sportovní podniky, spolupracuje s ČOV

Vlastní ankety Sportovec roku (* 1959) a Zlatý míč ČR (* 1997) pro nejlepšího českého fotbalistu roku.

Evropská unie sportovních novinářů (UEPS)

Profesní organizace i jednotlivé redakce mají své etické kodexy.

Mezinárodní organizace sportovních novinářů (AIPS)

KSN je členem. Individuální členství v AIPS garantuje sportovním federacím a svazům, že žadatel o akreditaci je profesionální novinář. Nelze bez členství v KSN.

SPORT A TV

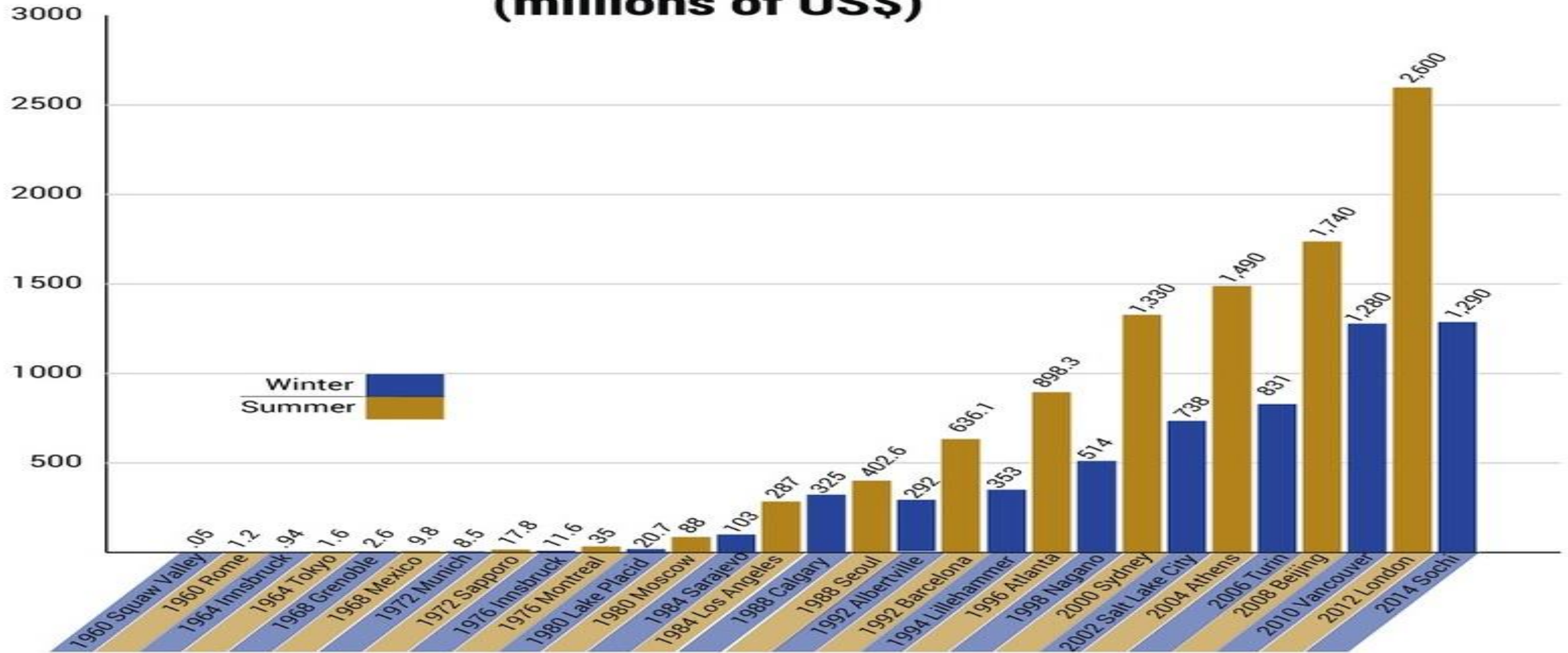
- První živé vysílání proběhlo v Berlíně při OH v roce 1936
- V USA bylo televizí NBC přenášeno baseballové utkání v roce 1939
- TV vysílání v Československu od roku 1953
- ČT4 (ČT Sport) od února 2006
- OH a TV: 1936 – 1 pokryté území, Montreal 1976 – 124, Peking 2008 – 220, Rio 2016 - 280.
- OH 2012 v ČR: 98 procent populace se zajímá o OH
- 93 procent respondentů sledovalo OH v TV
- 95 procent populace se domnívá, že OH zlepšují image sportu
- TV v roce 2020? Přesun na internet? YouTube jako televizní platforma budoucnost
- Olympic Channel

SPORT A TV

- Sport je nejpobulárnější žánr.
- Jen v roce 2009 vzniklo v Evropě 38 nových sportovních kanálů.
- Eurosport vlastní Discovery, má OH práva.
- Příklady veřejnoprávních či státních sportovních TV:
 - Itálie: Rai Sport 1, Rai Sport 2
 - Rakousko: ORF Sport
 - Polsko: TVP Sport
 - Finsko: YLE TV2
 - ČR: ČT sport, Nova sport, O2 sport, Sport 1, Sport 2

ZISK Z PRODEJE VYSÍLACÍCH PRÁV - OH

Olympic Broadcast Revenue (millions of US\$)

Sources: IOC, Olympic Marketing File, 2014, p. 26, via Andrew Zimbalist, Circus Maximus, 2015, p. 19

TV SLEDOVANOST OH (mld. diváků)

VEŘEJNOPRÁVNÍ A SOUKROMÉ TV KANÁLY

- Komerční sportovní kanály kladou důraz na vrcholový sport a obchodně nejzajímavější podniky.
- Dlouhodobé studie však dokazují nutnost vyváženého pokrytí celého spektra sportovních disciplín, včetně výkonnostního sportu
- Podpora sportu vysílateli veřejné služby v Evropě naprostou samozřejmostí
- Od Ria 2016 byly olympijské hry na komerčních stanicích a tento trend bude pokračovat

POTŘEBUJEME ČT SPORT?

- ČT Sport si může naladit 98 procent populace.
- Měsíční kumulovaný zásah činí 58,9 procenta populace.
- ČT Sport si jako tematický kanál drží stabilní sledovanost, překonává ČT2.
- Sportovní pořady nejvíce oslovují muže všech věkových kategorií, vysokoškolsky vzdělané diváky, diváky z vyšších příjmových skupin a finanční správce domácností.
- Kanál ČT Sport má mimořádnou komparativní výhodu oproti konkurenci – není z definice řízen pouze komerčními ukazateli.
- Na rozdíl od komerčních sportovních kanálů může poskytovat vyvážené pokrytí českého sportu a nediskriminovat menšinové disciplíny.
- „Sport není jen fotbal a hokej“

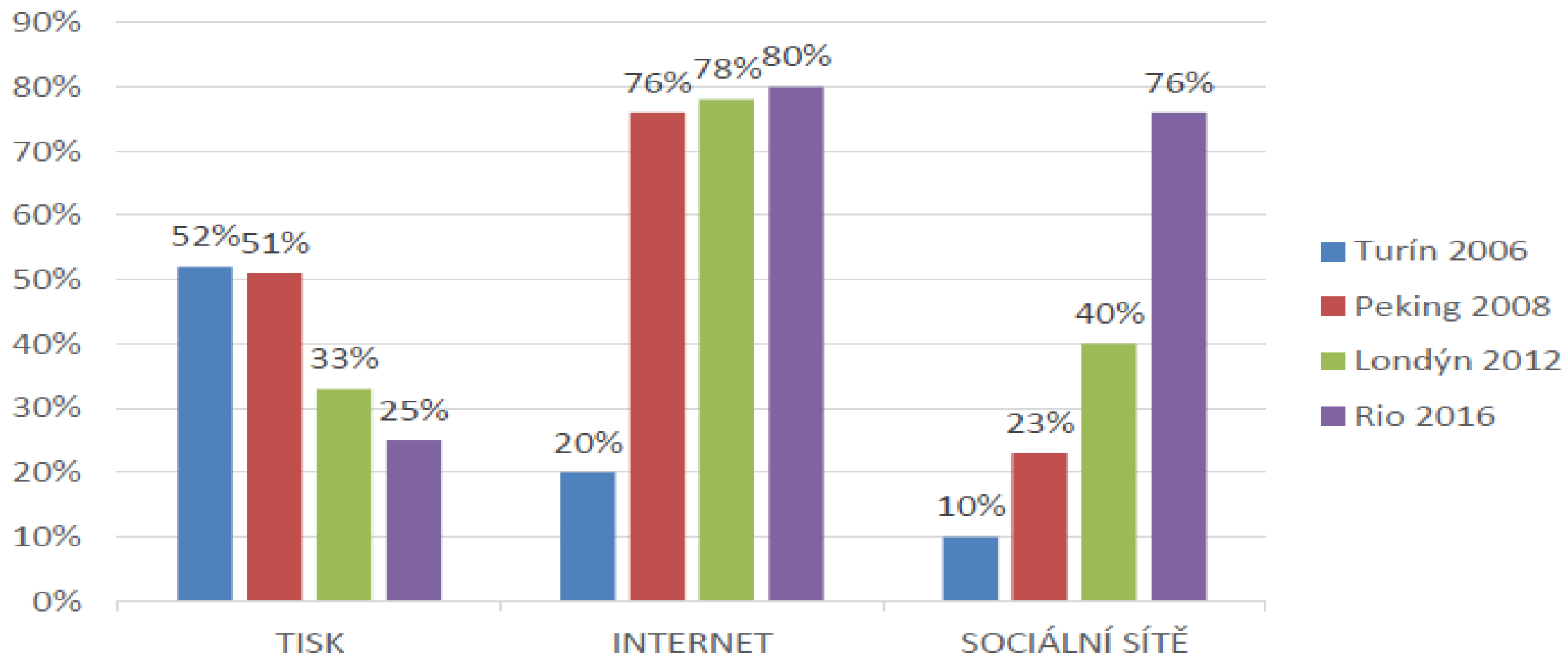
POTŘEBUJEME ČT SPORT?

- Zvyšování povědomí o sportu a sportovních podnicích mezi českou veřejností, popularizace sportu zejména mezi mládeží
- Po zrušení reklamy na ČT1 vyšší atraktivita ČT Sport pro sponzory
- Média hrají při sponzoringu rozhodující úlohu. Hodnota vizibility komerčních značek, vysílacích práv je životně závislá na zájmu médií, TV především
- Podle zprávy Evropské komise má sponzoring sportovních podniků a prodej vysílacích práv zásadní význam pro rozvoj amatérského a mládežnického sportu
- Přenosy, záznamy a vlastní pořady ČT Sport zvyšují zásadním způsobem atraktivitu pro sponzory a umožňují tak efektivnější financování sportu soukromým sektorem

NOVÁ MÉDIA

- 1996: Výsledkový servis, fotografie a novinky poprvé na dedikovaném webu MOV
- 2012: „Post PC revolution“: 60 procent všech návštěv oficiálního webu London 2012 z mobilních zařízení! (Telefony, tablety)
- 2014: Soči. Přelom pro Český olympijský tým. První facebooková komunikace.
- 2016: Rio. Vzniká Czech Olympic Media House

NOVÁ MÉDIA – SLEDOVÁNÍ OH V ČR

NOVÁ MÉDIA – VÝVOJ

2008: 20 milionů uživatelů

2012: 430 milionů uživatelů

2014: 750 milionů uživatelů

2015: 890 miliardy uživatelů

2017: více než 1 miliarda účtů

2008: 6 milionů uživatelů

2012: 140 milionů uživatelů

2013: 241 milionu uživatelů

2015: 316 milionu uživatelů

2017: 319 milionu uživatelů

2008: 100 milionů uživatelů

2012: 845 milionů uživatelů

2014: 1,35 miliardy uživatelů

2015: 1,49 miliardy uživatelů

2017: více než 2 miliardy uživatelů

2008: 12 milionů uživatelů

2012: 180 milionů uživatelů

2013: 354 milionu uživatelů

2015: 505 milionu uživatelů

2017: více než 700 milionu uživatelů

NOVÁ MÉDIA

V roce 2008 nebyly sociální sítě integrovány do systému nových médií MOV.

V roce 2012 spustil MOV „The Olympic Athletes Hub“, projekt, do kterého se zapojilo přes 1.000 špičkových atletů.

FB institucí:

- MOV: „The Olympic Games“: 3,8 milionu likes (2012) , 10 milionů (2015), 19 milionů (2017)
- Peking 2008: 327 tisíc likes
- London 2012: 1,7 milionu likes

FB jednotlivců:

- Cristiano Ronaldo: 50,5 milionů likes (2012) , 104 milionů (2014), **122 milionů (2017)**
- Roger Federer: 12 milionů likes (2012) , 14,3 milionů (2015), **15 milionů (2017)**
- Petr Čech: 34,5 tisíc likes (2012) / 4,2 milionů (2014) / **5,1 milionu (2017)**

SHRNUTÍ

Sport a média ve vzájemném vztahu.

Silná ekonomická provázanost.

Sportovní novináři se sdružují v profesních organizacích.

V médiích sleduje sport většina populace, převažuje TV.

ČT Sport klíčový význam pro český sport.

Nová média na vzestupu, tištěná a tradiční média ztrácejí pozice. Budoucnost je YouTube.